



XXXIII. évfolyam 4. szám
2026. április

Bulányi Gy.: Virágvasárnap	6105
Marghescu M.: A négy fogadalom	6107
Kehl R.: A páli dogmatika...	6108
Trásy É. – Farkas I.: Beszélgetés...	6112
Havassy Gy.: Alázatosan lázadó Bulányi-kör	6116
Márcki I.: „Arcod veritékével”	6120
Király I.: Jézusra épülően, másként	6122
Gromon A.: Jézus reagálásai...	6126

« Az emberi elköteleződés folyóirata – családjunkért,
nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért. »
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

Ó, béke! béke!
legyen béke már!
Legyen vége már!
Aki halott, megbocsát,
ragyog az ég sátra.
Testvérek, ha túl leszünk,
sohse nézünk hátra!
Ki a bűnös, ne kérjük,
ültessünk virágot,
szeressük és megértsük
az egész világot:
egyik rész a munkára,
másik temetésre:
adjon Isten bort, buzát,
bort a feledésre!

(Babits Mihály: Húsvét után – részlet)

BULÁNYI GYÖRGI
VIRÁGVASÁRNAP...

Tegnap este harmatosan, lázat leszorító gyógyszerekkel megtömve, ... de büszkén mentem ki Pista kocsijával Adyligetre – virágvasárnapi liturgiára. Harminc fölött volt a hívők száma, ami nem megvetendő arányú jelenlét az én miséimen. Ha majd nagy leszek, biztosan még többen leszünk! Sajnos, nem sajnós, a 9. évtizedben már összemegy az ember, s nem nagyobb lesz. Ismerős volt mindenki. Új csak a két gitáros-énekes hölgy volt, akiket Szabó János csábított ide – sikerrel. Énekkel indult a liturgia, majd köszöntöttem őket. Még egyet énekeltek a gitárosok, én meg elimádkoztam a virágvasárnapi hivatalos misekezdeti könyörgést, s már indult is a passió. Gyakorlattal rendelkező testvérek csinálták, összeszokott gárda: a dévai színjátszó csoport. Szép volt. Jó ágy a prédikációnak. Mi tagadás, nem készültem. Dél előtt mondtam ugyan már egy prédikációt Bokorportán, ahol Julit és Pityut megkereszteltem, de az nem illett ide. Egész délután rágtam a tollat, de annak csak annyi eredménye volt, hogy betettem a táskámba három segédszöveget; ezek:

Az apostol Petőfitől, az Ének Kaifásról Nagy Katalintól, és a Szonettkoszorú Kovács Gábertől.

A hallott passió-szöveg után meg kellett szólalnom, s azt mondtam, hogy rosszul vagyok tőle. A 90-es évek közepén Salzburg egyetemén voltam hivatalos egy konferencián, s elmondtam ott egy hazai egyházi történetet. Egyik nyugati társelőadó az azt mondta rá, hogy őt fizikai rosszullet környékezi az ilyen történetek hallatán. Történetemben a Kaifás-utódok már nem öltek meg senkit, csak hazudtak és hazudtak rendületlenül, s nem is jószántukból, csak pártunk és kormányunk szíves akaratából..., és ezt tévedhetetlenségük teljes öntudatával és glóriájával kellett tenniük. Elvállalták s végigjátszották a szégyenletes szerepet. Ha jól emlékszem, ekkor szedhettem elő Petőfit:

*Böszülten hagyta el a nép / A templomot,
(Az isten és a béke házáat) / S vadállatként
rohant az ifjúhoz,*

*Kit tennap még atyjának nevezett, S reá
parancsolt: holnap ilyen tájig*

Ha itt látják, tüstént agyonverik.

*Beszélt az ifjú, a mint tőle telt, / Beszélt oly
lelkesen, mint még soha.*

*Hiába. Ahol pap emelt szót, / Ott az igazság
megfeszítetik.*

A magyar irodalomnak alig van Jézus-képe. Oly értelemben sincs, mint Papini vagy Mauriac Jézus-életrajza; talán csak Kodolányi *Én vagyok* c. regénye volna ilyesféle, de az túlságosan regény és kevésbé tűnik nekem hitelesnek. Még kevésbé van irodalmunknak Jézustól ihletett figurája. A világirodalomban sincs sok olyan, mint Kazantzakis regénye: *Akinek meg kell halnia. Az Apostol* eszméi, sorsa viszont nagyon Jézusra emlékezteti az olvasót. Az irodalmi kritika kezdettől fogva inkább habalygós félnótásnak hajlamos minősíteni Szilvesztert, *Az Apostol* hőseit. Ugyanakkor kétezer év teológiája a felismerhetetlenségig mesébe-misztériumba rejti Jézus alakját, hogy ne kelljen párhuzamot vonnia Szilveszter és Jézus között, s ne kelljen hasonló ítéletre jutnia, ami az örültséget illeti. Pedig – ismétlem – Szilveszter és Jézus, eszméik és sorsuk okán, hogy nem sokban különböznek egymástól.

Mindezt nem mondtam ott el virágvasárnap, s nem tudom visszaidézni miket mondtam, csak azt tudom, hogy teljes átéléssel adtam elő Nagy Katalin versét:

ÉNEK KAIFÁSROL – virágvasárnap töviben

*Ajánlom a mindenkori és mindenhoni
királyoknak, helytartóknak, hasonlóknak...*

Ezen a héten meghal valaki / nem azért mert Isten fia
meghal akkor is ha csak Máriáé / Kaifás akarja így

Kishülye ez az ácslegény / azt hiszi békén sétálthat
föl alá

pedig hamar ide jönnek azok a légiók / Kaifás tudja jól.

Nem kell jönniök Pilátus alhatik / virraszt ébren az oltár
–
leghűbb szövetségese a trónnak / s a tökmagsipka lehet
bárki fején

Ácslegény ne gyűjtsön tanítványokat / és senki se
higgye hogy ácsok meg halászok
is érthetik Isten álmait az országról / amikor az főpapi
szakma

Ácslegény imádkozzék zsoltárokat / a béke ügyét pedig
bízza hadvezérekre
ellenséget szeretéssel se idétlenedjék / mert nem
tréfálnak ám a papok

Ácslegény becsülje meg a gazdag ifjút / cserélje le még
idején szövegét
s építsen templomokat, különben az ő / talpa alatt is
elfújhat a szél.

Mert kezdetben vala Kaifás / és nincs és nem is lehet
más folytatás
s az ács nyomán gondolkodókat mi várja más / mint
leköpés és máglyahalál

A máglyalépcsőnél az ácslegény / testét nyújtja majd
keresztre
feszítve megbocsátó békecsókra / a megköztözöttnek
Kaifás

Hogy megtanulja végre minden iskolás / tudni kell
érteni s olvasni az Írást
hogy nincs ebben az istenverte világban más / csak
Kaifás és Kaifás és Kaifás...

Tényleg nincs? Amíg vannak Szilveszterek és Jézusok, addig nincs. Amikor meg már nincsenek Petőfik, Szilveszterek és Jézusok, akkor már nem is érdemes élni. Akkor már meghalt az Isten, s egészen elembertelenedik majd az emberi történelem. Csak hárman ülnek már a történelem asztalánál: a Mammon, a Király meg a Főpap, ez a sátáni Szentháromság. S azt csinálnak, amit akarnak. Megpróbálják közös erővel, örökre száműzni Jézust a történelemből. De nem sikerül nekik. Nem, mert a történelem arra lett, hogy a Jézusok mondják meg, hogy mi ennek az egész emberi történetnek célja és értelme.

A liturgián kívül, a mise után, az ott maradóknak, még előadtam a Szonettkoszorút, amelyet a *Koinónia* áprilisi számában találunk. Csak előadtam – nihil dicendo; azaz kommentár nélkül. Szébb az, mintsem kommentálni tudjam.

MARGHESCU MÁRIA

A NÉGY FOGADALOM

Azok, akik rendszeresen gyakorolnak zen meditációt, vagyis a kolostori szerzetesek és emellett számtalan laikus csoport az egész világon, különböző nyelveken, naponta legalább egyszer elmondják a következő négy fogadalmat:

Az élőlények száma végtelen, fogadom, hogy mind megszabadítom.

A félrevezető gondolatok és érzelmek világa kimeríthetetlen, fogadom, hogy mind elkerülöm.

Az igaz tanok sora megszámlálhatatlan, fogadom, hogy mind megtanulom.

A felébredés útja felülmúlhatatlan, fogadom, hogy szüntelenül járom.

Ha jobban odafigyelünk ezekre a sorokra, fel kell tűnnie annak, hogy olyan dolgokat fogadunk meg, amelyek teljesítése teljesen lehetetlen.

Ez a négy mondat a zen szellemének összesűrítése, és egyben egy teljes életprogram. Nézzük meg közelebbről őket, először összességében. Hogyan tudnék véges életemben, véges energiámmal ilyen szuperlatívumokat, ilyen maximumokat teljesíteni? Nyilván sehogyan sem. Akkor miért fogadom meg mégis, hogy megteszem? Azért, mert így kötelezem el magam arra, hogy az utat, ha ráléptem, járjam is. Elöttem a cél: tudom, hogy elérhetetlen, de mégis követem, és járom az utat. Egyik lépés a másik után, következetesen. Maga az út a cél: hogy szüntelenül járjam. Dogen zenzsi, a 13. században a következő sorokat írta a szoto szerzetesrend főtemploma, az Eihei-ji bejárata fölél: „Ide csak azok léphetnek be, akiket az élet és a halál problémája érdekel. Akiket ez a kérdés nem érint, azoknak semmi okuk ezen a kapun átmenni.”

A negyedik fogadalom tulajdonképpen magába foglalja, feltételezi az első hármát is. Mert hogyan járom az utat? Úgy, hogy megszabadítom az élőlényeket, valamennyit, beleértve magamat is. Hogyan szabadítom meg? Mit jelent szabadnak lenni? Mikor vagyok jó a másikhoz, mikor szeretem? Fontos kérdések, el kellene gondolkodni róluk, foglalkozni kellene velük. A téma külön elmélkedés sorozat tárgya kellene, hogy legyen.

A feladaton való munkát gátolják a félrevezető gondolatok és érzelmek: fogadom, hogy ezeket mind elkerülöm. Melyek ezek a félrevezető gondolatok és érzelmek? Kimeríthetetlenül sok van, kezdve a valóban súlyos drámai gondokkal, mint amilyen az önbizalom hiánya, elhitettni magammal, hogy valamire nem vagyok képes, hogy senki sem szeret, feltételezni másról, hogy rosszat akar nekem, és így tovább, egészen az apró, hétköznapi gondokig. Hogyan kerülhetem el őket?

A zazen alatt megpróbálom a tudatomat kiüresíteni, nem gondolni semmire, vagy valami nagyon semleges, banális feladatot adok elmémnek, például hogy számolom vagy egyszerűen csak figyelem a lélegzetemet. A nap folyamán gyakorlom a jelenlétet: itt és most. Arra koncentrálok, amit éppen teszek. Ha eszek, akkor eszek, ha olvasok, akkor olvasok, ha a buszmegállóhoz megyek, akkor a járásra figyelek, a lépéseimre, tudatosan érzékelem talpam alatt a talajt, a hideget, ami csípi az orromat. Nem menekülök a gondolatok elől, csak egyszerűen nem törődök velük. Nem arra figyelek, ami volt, se nem arra, ami lesz vagy lehetne, hanem érzékelem azt, ami van. Tudatosan élem a pillanatot.

Az igaz tanok sora megszámlálhatatlan, fogadom, hogy mind megtanulom. Ismét egy lehetetlenség. Hogyan tanulhatok meg megszámlálhatatlan tanítást? Mit értsek ezen a kijelentésen? A jó pap holtig tanul, mondja a magyar közmondás. Nincs záróvizsga, nincs diplomázás, nincs bizonyítvány arról, hogy készen vagyok. Nyitottnak és alázatosnak kell lennem. Tudom, hogy nem tudok mindent. De nem egyszerűen kritikátlanul szívok magamba minél több ismeretet. Az igaz tanokat akarom megtanulni. Amit holnap hallani fogok, megváltoztathatja azt, amit ma hiszek. A másik tudhat valamit, amit én még nem tudok. Az igazságnak több oldala van; nehéz, szinte lehetetlen a teljességet látni. „Vedd fel és nézd meg! Ha jó, tartsd meg, ha rossz, dobd el.” Ha bezárkózom a véleményembe, ha tévedhetetlennek tartom magam, nem ismerhetem meg, nem érthetem meg a másikat, magam előtt pedig elvágom a fejlődés, a szellemi gazdagodás útját. De a másik véglet sem megoldás. Ha ide-oda szaladgálok, örökké újabb utat keresek, egyikken sem fogok messzire jutni.

Összefoglalva: a végtelen számú élőlények (magamat is beleértve) megszabadítására szüntelenül törekszem, ennek érdekében kerülöm a negatív gondolatokat és érzelmeket, de nyitott vagyok és kritikus, meg akarom ismerni az igaz tanokat.

A felébredés útja bejárhatatlan, fogadom, hogy szüntelenül járom. Fogadom: elhatároztam, akarom. Szüntelenül, mindig. Nemcsak ha kedvemre van, ha van rá időm, hanem igenis mindig találom rá időt, beiktatom az életembe. Nemcsak a zazent, a meditációt, hanem a munkámat is úgy végzem, és úgy pihenek, úgy szórakozom, hogy szem előtt tartom az összes élőlény megváltását. Nem vagyok a csúcson, nem ragyog fejem körül glória. Az út bejárhatatlan, de mégis szüntelenül járom. Miért? Az összes élőlény megváltásáért.

A zen kolostorok nem wellness klubok. A laikus közösségek sem.

Pontosság, önfegyelem, külső és belső rend és tisztaság. Fegyelem nélkül nincs spirituális út, fegyelem nélkül nincs szabadság. Ez ellentmondásnak tűnik. Pedig csak a rám kényszerített fegyelem gátolhatja a szabadságomat. Az önként, belátásból, meggyőződésből vállalt fegyelem kiszabadít

kényelemszeretetem, lustaságom, önzésem börtönéből. Ugyanakkor az öröm, a jó közérzet nem tilos. Mindennek meg van az ideje. Az egyik legnagyobb keresztény misztikus, Avilai Szent Teréz ezt igen tömören így fogalmazza meg: ha böjt, akkor böjt, ha peccsenye, akkor peccsenye.

A cél ugyan nem önmagunk megváltása, önmagunk boldogítása, de egy egészséges közösségben (szanszkritül: szangában), ahol mindenki elsősorban jóindulattal, segíteni akarással, toleranciával és nem elvárással fordul a másik felé, ott, ahol mindenki szüntelenül azon fáradozik, hogy szeretetet adjon, ott mindenki kapni is fog szeretetet. Csak egy ilyen csoportban generálódhat annyi pozitív energia, ami önmagában is mint közösség, de tagjain, mint egyéneken keresztül is módosíthatja a társadalmat mozgató energia minőségét.

Manapság elterjedt vélemény, hogy mindenki elsősorban önmagáért felelős Igaz, hogy a világot nem tudom megváltoztatni, csak önmagam. De azt is tudjuk, hogy minden mindennel összefügg és minden kölcsönhatásban van. Sein ist mitsein: a lét együttlét, pontosabban egymással lét. Egy közösség szellemiségét minden tag viselkedése formálja. Minden cselekedetünknek, gondolatunknak következménye van.

Az üres tükörben a kolostor előjárója megszidja Jan szant, mert robogóját figyelmetlenül vezette, kiegészítve az eseményt egy fikatív történettel:

- A koanok tanulmányozása – mondta – annak megértéséhez vezet, hogy a világon minden összefügg. Minden lényt láthatatlan szálak kapcsolnak egymáshoz. És mindenki, aki felismerte ezt az igazságot, figyelni fog, tudatosan tesz mindent, amit tesz. De te nem vagy ilyen.

- Nem? – kérdeztem udvariasan.

- Nem – mondta az előjáró. És elégedetlenül nézett rám.

A múltkor láttalak, amint befordultál egy utcasarkon, és nem tetted ki a kezedet. Figyelmetlenségeddel arra kényszerítettél egy teherautósofőrt, aki véletlenül mögöttes haladt, hogy a járdára hajtson, erre föl egy gyerekkocsit toló hölgy nekiütközött egy nagy kereskedelmi társaság igazgatójának. Ez amúgy is rossz hangulatban volt, és elbocsátotta az egyik alkalmazottját, akit egyébként talán megtartott volna. Ez az ember pedig aznap este leitta magát, és megölt egy fiatal embert, akiből zen mester lehetett volna.

Ha megfontoljuk ezeket a gondolatokat, akkor talán bárhol és bármikor nagyobb felelősséggel, empátiával, toleranciával, fogunk a környezetünk felé fordulni.

A világ olyan, amilyenné formáljuk. A „világ” individuumok összessége. Elsősorban magamat tudom formálni. A csendben, fegyelmезetten, rendszeresen történő ülés által valami történik velem, bennem, benned, bennünk. Légy türelmes és kitartó, és bízzál az eredményben, még akkor is, ha lassan mutatkozik meg. Ajándékozzuk meg egymást jelenlétünkkel.

„Hol ketten vagy hárman az én nevemben összejöttek, ott köztetek vagyok.”

ROBERT KEHL

A PÁLI DOGMATIKA - AVAGY MIKÉNT SZORULT KI JÉZUS TANA A KERESZTÉNYSÉGBŐL

(Robert Kehl: *Változás a vallásos gondolkodásban („Der Wandel im religiösen Denken” Karlsruhe 1998) című könyvéből fordította és összeállította Engel Zoltán, 2003.)*

Bevezetés

A Páli kereszténység már kezdettől fogva szigorú kritikának volt kitéve. Ezt Pál is igazolta. (pl.: 2.Kor.11.) És ez a kritika nem némult el soha. Azonban kerek 14 évszázada - mióta a Páli kereszténység elhatalmasodott – a kritika brutálisan el lett nyomva, mert ez szolgálta a császár érdekét. Ezen időszak alatt eretnekek és úgynevezett boszorkányok milliói lettek kíméletlenül és sokszor kegyetlenül elhallgattatva. Mindig azt kérdeztem magamtól, hogy a Jézus vallásából származó ősegyház hogyan tudta Pál egészen más koncepcióját átvenni és a továbbiakban azt hirdetni és javasolni? Jóllehet tudjuk, hogy a konfliktus Pál - Jézus Krisztus apostolaként történő - fellépésekor rögtön elkezdődött. Pál maga tudósít erről. Azonban alig rendelkezünk adatokkal arról, hogy miként zajlott le ez a konfliktus (pl.: az Ebionitákkal) és hogy minden várakozás ellenére miként győzedelmeskedett a páli kereszténység.

Valószínűleg egyszerűen az történt, hogy Jézus igazi tanítványai gyorsan a rövidebbet húzták és eltűntek, mivel békességre törekvést és szeretetet tanultak, miközben Pál súlyos támadásokat vezetett. Jézus tanítványai orcájuk másik felét is odatartották, ha az egyikre ütést kaptak. Talán az agresszív forma miatt gyorsan visszahúzódtak. Lehet, hogy szerepet játszott az is, hogy Pál az uralkodók és a tömegek számára kellemesebb volt és így gyorsabban tudta maga köré gyűjteni a többséget, mint a Jézust valóban követő „kis nyáj”. (Hasonló okok játszottak szerepet, mikor Árius visszautasította az alexandriai püspökséget, valamint az ezt követő szentháromságtan Alexander püspök általi erőszakos hatalomra juttatásában is. A fordító.) Lehetetlen azonban, hogy Jézus vallása tömegvallás legyen, hacsak nem - Páli értelemben - radikálisan meg nem változik. Ha viszont lényegében hű marad önmagához, akkor mindig csak a „kis nyáj” vallása fog maradni. Ez a nyáj valóban mindig kicsi volt. Valószínű, hogy Jézus tényleges követőit halála után a két kezünkön megszámálhatnánk. **És bizonyos, hogy egy pápa sincs köztük. Jézus vallása kiváló eszmény**

egyes, nagyon erős és konzekvens személyiségek számára.

Egy tan, amely hirdeti, hogy:

- az ember tagadja meg önmagát;
- még az ellenségét is szeresse;
- tartsa oda a másik orcáját is, ha az egyiket megütik;
- ne várjon más sorsot, csak a világ gyűlöletét;
- veszítse el életét, hogy megnyerje azt;
- különösen vesse meg a Mammont;

egy ilyen önmegtartóztató vallás sohasem válhat tömegvallássá. A tömegnek sokkal jobban tetszik egy olyan vallás, amely önmegtartóztatás helyett ingyenes megváltást kínál, és azt tanítja, hogy: „Isten úgy fogad el téged, amilyen vagy. Te ne tegyél, de nem is tudsz tenni semmitsem a saját megváltásodért. Ő megtett érted mindent, neked csak meg kell köszönnöd és elfogadnod ingyen. Jézus mindvégig kifogásolta, hogy tanítványai – akiket oly sokáig személyesen tanított és nevelt – nem értették meg őt.

Így még könnyebb megérteni, hogy Pál – aki nem élvezhette ezt a nevelést, jóllehet egy másikat annál inkább – félreérthette őt. Ugyanakkor a szemére vethető, hogy ennek ellenére merészelt Jézust értelmezni és a tényleges tanítványokat korigálni. Aki egy vallásalapító végrehajtója és apostola, attól természetszerűen elvárható, hogy szavaiban és tanításaiban a mesterre épít. Azonban hiába keresünk az úgynevezett keresztény teológia alapjait képező Páli levelekben kapcsolódást Jézus Igéihez és tanításaihoz. **Pál a maga gondolatait fejtegette.** Ezt még tudomásul is lehetne venni, ha tanítása legalább tartalmában nagyjából megegyezne Jézus tanításaival. Azonban ennek az ellenkezője igaz: **Pál egy másik, sőt egy radikálisan másik evangéliumot hirdetett, mint Jézus.** Egész sor páli idézet áll részben feloldhatatlan ellentétben Jézus Evangéliumának üzenetével és szellemével, és a legtöbb esetben alapvető kérdésekben.

1. Pálintoleráns magatartása, pl.: Gal.1,8-9 („De ha akár mi, akár egy mennyei angyal más evangéliumot hirdetne nektek, mint amit mi hirdettünk: átkozott legyen! Amint már kijelentettük, most újra megismételjük: Ha valaki más evangéliumot hirdetne nektek, mint amit tőlünk hallottatok, átkozott legyen!”) és 1.Kor.16,22, („Aki az Urat nem szereti, átkozott legyen! Marana tha! Urunk, Jézus Krisztus kegyelme legyen veletek! Szeretettel vagyok mindnyájatok iránt, Krisztus Jézusban”) amelyek elképzelhetetlenül hangzanak Jézus kijelentéseiként. Igen, az egész összeegyeztethetetlen Jézus egész lényével, de ugyanakkor az egyház későbbi irányzatát mégis meghatározta. A páli „konyhából” származik a következő idézet: „**A tévtanítót (eretneket) kerüld**”.

Miként utasította rendre ezzel szemben Jézus tanítványait, amikor hasonló magatartást tanúsítottak (Luk.9,55)! És nem Ő mondta ezzel összefüggésben, hogy a gazt nem kell kitépni, mert különben a búza is kitépődhet? Ide tartoznak Pálnak a más apostolokkal szembeni becsmérő megjegyzései, mert azok más véleményen voltak:

2.Kor 11.3-6 (*Félek azonban, hogy a kígyó, amint álnokul rászedte Évát, a ti elméteket is megzavarja, és akkor vége Krisztushoz való őszinte ragaszkodásotoknak. Ha ugyanis valaki jönne és más Jézust hirdetne, mint akit mi hirdettünk, vagy más lelket kapnátok, mint amit elnyertetek, vagy más evangéliumot, mint amit elfogadtatok, szívesen vennétek. Pedig gondolom, semmivel sem vagyok kisebb a „fő-fő apostoloknál”. Mert ha az ékesszóláshoz nem értek is, a tudásom megvan. Ezt különben minden tekintetben igazoltuk is előttemek.”)*

2.Kor 12.11. („Balga lettem, de ti kényszerítettetek rá, jöllehet az lett volna a kötelességetek, hogy ajánljatok, hiszen semmivel sem maradok el a „fő-fő apostolok” mögött, ha semmi vagyok is”.)

Ellenfeleit kutyáknak nevezte, Filip.3,2.(„Óvakodjatok a kutyáktól, óvakodjatok a kontár munkásoktól, óvakodjatok a megcsonkítottaktól. A körülméltetek ugyanis mi vagyunk, akik lélekben szolgálunk Istennek, akik Krisztus Jézusban dicsekszünk, s nem a testben bízunk, bár magam a testben is bizakodhatnék. Ha más úgy gondolja, hogy bizakodhatik a testben, én még inkább.”)

Ugyancsak idetartozik az **ortodoxia rettenetes felértékelése**, mivel Pál rendkívül sokat tett függővé az „**igaz hittől**”, ugyanakkor Jézus szinte semmit. Ide passzol Pálnak az emberek hívókra és hitetlenekre való megkülönböztetése, miközben Jézus egészen más módon tesz különbséget: **vannak akik igaz érzelműek(gondolkodásúak) és vannak akik szívükben hamisak.**

2. Pál azon tana, miszerint minden ember természeténél fogva alapiában romlott és rossz és hogy képtelen saját erkölcsi erejénél fogva bárminemű jócselekedetre, összeegyeztethetetlen Jézus pozitív embertanával.

3. Az eleve elrendelés tanáról Jézusnál még csak nyomokat sem találunk. A reprezentatív helyek a következők:

Róm.8,28-30.: („Tudjuk azt is, hogy akik Istent szeretik, azoknak minden javukra válik, hiszen ő saját elhatározásából választotta ki őket. Akiket ugyanis eleve ismert, azokat eleve arra rendelte, hogy Fiának képmását öltse magukra, így lesz ő elsőszülött a sok testvér között. Akiket előre erre rendelt, azokat meg is hívta, akiket meghívott, azokat megigazulttá tette, akiket pedig megigazulttá tett, azokat meg is dicsőítette.”)

Róm.9,11-16.: *(Mielőtt még megszülettek, és jót vagy rosszat tettek volna - hogy Isten szabad választása, amely nem a tettektől, hanem a meghívó akaratától függ, érvényesüljön -, Rebekka ezt a kinyilatkoztatást kapta: „Az idősebb szolgál majd a fiatalabbnak.” Az Írás is ezt mondja: „Jákobot szerettem, Ézsaut gyűlöltem”.)*

Mit szóljunk ehhez? Nem igazságtalan az Isten? Szó sincs róla. Hiszen megmondta Mózesnek: „Azon könyörülök, akin könyörülök, annak irgalmazok, akinek irgalmazok.” **Eszerint nem azon fordul a dolog, aki erőlködik vagy törekszik, hanem a könyörülő Istenen.**

Róm.9,17-20.: *(Az Írás is ezt mondja a fáraónak: „Azért támasztottalak, hogy megmutassam rajtad hatalmammat, és nevem híre elterjedjen szerte a világon.” Tehát azon könyörül, akin akar, és azt teszi megátalkodottá, akit akar. „Azt kérdezheted erre: Miért von mégis felelősségre? Hiszen ki állhat ellen akaratának?” Ember, ki vagy te, hogy vitába szállsz az Istennel? Vajon megkérdi-e az anyag megmunkálóját: Miért csináltál ilyennek?)*

4. Jézus Isten Birodalmáról szóló üzenetét alig említi meg, jóllehet Jézusnálaközéppontbankaphelyet.

5. Jézus számára idegen a Pál féle aszketizmus, Jézusnak a testről, nemiségről, házasságról és a nőről való tanításai radikálisan eltérnek Pálétól, akinek nézetei később irányadóakká váltak a kereszténységben.

a. Ami a nők személyi háttérbe szorítását jelenti, eltekintve az ószövetségi helyektől, csak páli idézetekkel igazolhatók, hasonlóképpen az úgynevezett vélt vagy valós nemi vétségek hihetetlenül mély elítélése.

1.Kor.7.1-2: *(„A leveletekre ezt válaszolom: Jó, ha az ember asszonnyal nem érintkezik. A kicsapongás veszélye miatt azonban legyen csak minden férfinak felesége és minden asszonynak férje.”)*

1Kor 7.38: *(„Tehát aki férjhez adja hajadon lányát, jól teszi, aki pedig nem adja férjhez, még jobban teszi”).*

Gal.5,17-21; *(„A test ugyanis a lélek ellen tusakodik, a lélek meg a test ellen. Ellentétben állnak egymással, s így nem azt teszitek, amit szeretnétek. Vezessen benneteket a lélek, akkor nem vagytok alávetve a törvénynek. A test cselekedetei nyilvánvalók: kicsapongás, tisztátalanság, fajtalanság, bálványimádás, babonaság, ellenségeskedés, viszálykodás, vetélkedés, harag, veszekedés, szakadás, pártoskodás, irigykedés, gyilkosság, részegeskedés, tobzódás és ezekhez hasonlók. Mint már előbb mondtam, most ismét kijelentem: Akik ilyeneket művelnek, nem öröklik Isten országát.”)*

b. A nemiség kétezer éves kitagadása, amely hihetetlen sok szenvedésben részesítette az emberiséget, és amit manapság oly sok felhajtással kell

korrigálni, főként Pál műve. Sok helyett csak egy alapszöveget idéznék Páltól, amire az eddigi szexuálmorál támaszkodott: (1.Kor.7,1). „Jó, ha az ember asszonnyal nem érintkezik”

Egyedül Pálra vezethető vissza a prűdéria, miszerint a nemi szervek tisztességtelenek: 1.Kor.12,23-26. (Sőt a test alacsonyabb rendű tagjait nagyobb gonddal vesszük körül, és a tisztességtelen tagok nagyobb tisztességben részesülnek, a tisztességes tagoknak ugyanis nincs erre szükségük. De Isten alkotta így a testet, és azért részesítette az alacsonyabb rendű tagot nagyobb tisztességben, hogy a testben ne támadjon meghasonlás, hanem a tagok törődjenek egymással.)

A libidót Pál nyomatékosan tisztátalanságnak nevezi és e kijelentés vált a majd kétezer éves perverz szexuálictika oszlopává.

Kol.3,5:(Öljétek meg tagjaitokban azt, ami földies: az erkölestelenséget, a tisztátalanságot, az érzéki vágyakat, a bűnös kívánságokat és a kapzsiságot, ami nem más, mint bálványimádás.)

c. Hasonlóan járt a házasság etikája is:

1.Kor.7,8-9.(A nem házasoknak és az özvegyeknek ezt mondom: Jó, ha úgy maradnak, mint én is. De ha nem tartóztatják meg magukat, kössenek csak házasságot, mert jobb megházasodni, mint égni. A házasoknak meg nem én parancsolom, hanem az Úr: A feleség ne hagyja el férjét.)

Még Luther is erre hivatkozva hangsúlyozta: „a házasság csak egy szükséges rossz”. Egy tényleg botrányos megnyilvánulás a házasságról!

d. Hogy a nő az üdvösségét az anyaság vállalása által érheti el, nem említi Jézus sehol sem.

1.Tim.2.14-15 (A teremtésben is Ádám volt az első, Éva utána következett; Ádámot nem vezették földre, de az asszony hagyta, hogy földrevezessék, s bűnbe esett. Azáltal üdvözül, hogy vállalja az anyaságot, kitart a hitben, a szeretetben, a szegénységben és a tisztességben.), ahogy azt sem, hogy a nő, a férfikkal ellentétben kösse be a fejét:

1Kor 11.5-9. („S minden asszony, aki födetlen fővel imádkozik vagy prófétál, szintén szégyent hoz fejére. Éppen olyan, mintha megnyírták volna. Ha pedig az asszony nem akarja fejét befödni, vágassa le a haját. De ha megszégyenítő az asszonyra, hogy a haját levágassa vagy kopaszra nyíratkozzék, fődje be a fejét. A férfi nem köteles a fejét befödni, mert Isten képmása és dicsősége, az asszony ellenben a férfi díszje. Nem a férfi lett ugyanis az asszonyból, hanem az asszony a férfiből. S nem a férfit teremtette Isten az asszonyért, hanem az asszonyt a férfiéért.”)

e. Pál nem győzi hangsúlyozni, hogy az asszony alárendeltje a férfinak

Ef. 5,22-24: (Az asszony engedelmeskedjék férjének, akárcsak az Úrnak, mert a férfi feje az asszonynak, ahogy Krisztus feje az Egyháznak: testének ő a megváltója. Amint tehát az Egyház alá van vetve Krisztusnak, az asszony is mindenben férjének.) és csak a férfi végett teremtett, (1.Kor 11.9)

6. „Anathema” (kiátkozás). Ezzel a vezérszóval tudta követőit Pál az ortodoxia fanatikusaivá tenni:

1.Kor.16,22.: Aki az Urat nem szereti, átkozott legyen! Marana tha!

1.Kor. 5,5 : (adjuk át az illetet a sátánnak testének romlására, hogy lelke üdvözüljön az Úr napján.) - alatti idézetnek is számtalan mártír szenvedés és emberélet van a számláján.

7. A tradicionális kereszténység egész megváltási tana Pálra épül. Pál szerint Jézus feladatát a golgotai keresztfán teljesítette be. Jézus élete és tanítása bizonyos értelemben mellőzve lett. Egy összefoglalás vezérszavakban:

a. Eredendő bűn: pl.:

Róm.5.12,5.18,5.19.; (Róm 5.12:Amint tehát egy ember által lépett a világba a bűn, majd a bűn folyományaként a halál, és így a halál minden embernek osztályrésze lett, mert mindnyájan vétkeztek... Róm 5.18: Amint tehát egynek vétke minden emberre kárhozatot hozott, ugyanúgy egynek üdvösséget szerző tette minden emberre kiírástottotta az életet adó megigazulást. Róm 5.19:Ahogy egy embernek engedetlensége miatt sokan bűnössé váltak, egynek engedelmességéért sokan meg is igazultak.)

b. Mindenki kárhozatra ítéltetett: pl.: Róm.5,18.(Amint tehát egynek vétke minden emberre kárhozatot hozott, ugyanúgy egynek üdvösséget szerző tette minden emberre kiírástottotta az életet adó megigazulást.)

c. Minden ember természeténél fogva a harag gyermeke.

Ef.2,3 (Közéjük tartoztunk mi is, amíg testi vágyainkban éltünk, s megtettük, amit a test és az érzékek kívántak. Születésünknel fogva mi is a harag gyermekei voltunk, akárcsak a többi ember.)

d. E haragtól (ami az újszülöttre is vonatkozik!) Pál szerint kizárólag Jézus vére és halála válthat meg: Kol.1,22; (most nektek is megszerezte a kiengesztelődést halandó testében a halál árán, hogy szentté, szeplőtlené és feddhetetlenné tegyen benneteket színe előtt.)

Zsid.9,22.: („Sőt a törvény szerint majdnem mindent vérrel tisztítanak meg, és vérontás nélkül nincs bűnbocsánat.”)

Néha már saját megváltói küldetést is tanít szenvedésközpontú megváltási szemlélete alapján: Kol 1.24(Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik, testének, az Egyháznak javára.)

e. Senki sem üdvözülhet saját művei és helyes életvitele által:

Róm.3,24;(Megigazulásukat azonban ingyen kapják, Isten kegyelmének erejéből, Jézus Krisztus megváltása árán.)

Róm 3,28; (Mi azt valljuk, hogy az ember a hit által válik igazgá, a törvény szerint tettektől függetlenül.)

Róm 9,11-13;(Mielőtt még megszülettek, és jót vagy rosszat tettek volna - hogy Isten szabad választása,

amely nem a tettektől, hanem a meghívó akaratától függ, érvényesüljön -, Rebekka ezt a kinyilatkoztatást kapta: „Az idősebb szolgál majd a fiatalabbnak.” Az Írás is ezt mondja: „Jákobot szerettem, Ézsaut gyűlöltem”.)

Róm 9,15-18; (Hiszen megmondta Mózesnek: „Azon könyörülök, akin könyörülök, annak irgalmazok, akinek irgalmazok.” Eszerint nem azon fordul a dolog, aki erőlködik vagy törekszik, hanem a könyörülő Istenen. Az Írás is ezt mondja a fáraónak: „Azért támasztottalak, hogy megmutassam rajtad hatalmammat, és nevem híre elterjedjen szerte a világon.” Tehát azon könyörül, akin akar, és azt teszi megátalkodottá, akit akar.)

Gal.2,16; (Tudjuk azonban, hogy az embert nem a törvény szerinti tettek teszik igazgá, hanem a Jézus Krisztusba vetett hit. Ezért elfogadtuk Jézus Krisztus hitét, hogy a Krisztusba vetett hitben váljunk igazgá, nem mert tetteink megfelelnek a törvénynek, hisz a törvény szerinti tettek senkit sem tesznek igazgá.)

Ef.2,8-9. Az üdvözülés tehát kizárólag kegyelem. Mi nem tehetünk érdekében semmit sem.

Néhány példa a Páli „kegyelemtan” tanításaiból:

Róm.3,24; (Megigazulásukat azonban ingyen kapják, Isten kegyelmének erejéből, Jézus Krisztus megváltása árán.)

Róm 4,15-16; (A törvény ugyanis büntetésre szolgált alkalmat. Ahol nincs törvény, törvényszegés sincs. Tehát azért hitből, hogy ugyanakkor kegyelemből is legyen. Így lesz az ígélet minden utód számára biztos, nemcsak azok számára, akik alá vannak vetve a törvénynek, hanem azok számára is, akik Ábrahám hitéből valók. Ő mindnyájunknak atyja)

Ef.2,5; 2,8-9; (hogy Krisztussal életre keltett minket, bűneinkben halottakat is - így kegyelemből kaptátok a megváltást;...Kegyelemből részesültetek a megváltásban, a hit által, ez tehát nem a magatok érdeme, hanem Isten ajándéka. Nem tetteiteknek köszönhetitek, hogy senki se dicsekedhessék.)

2.Tim.1,9; (aki megváltott és a szent hivatásra meghívott minket, nem tetteink alapján, hanem saját elhatározásából és kegyelméből, amelyet Krisztus Jézusban örök idők óta nekünk ajándékozott,)

Tit.3,5-7.(Nem azért, mert igazak voltak tetteink, hanem irgalmasságból, s a Szentlélekben való újjászületés és megújulás fürdőjében, akit Üdvözítőnk, Jézus Krisztus által bőven árasztott ránk, hogy kegyelmével megigazuljunk, s az örök élet reménybeli örökösivé váljunk.)

Pál az ember Jézust Istenné tette, ami nem egyezik Jézusnak az önmagáról alkotott képével. Ő hirdetett egy tant Jézusról de nem annak tanát és üzenetét, hanem a sajátját.

Alapjában véve - szinte minden vonatkozásban egy másik evangéliumot hirdetett, mint Jézus:

- egy egész más megváltási tant
- egy egészen más tant Istentől
- és egy egész más embertant.

Jézus tanát nem csak észrevétlenül behelyettesítette Pál tana, hanem a tragédia úgy teljesedett ki, hogy az új tan Krisztus nevében került ki a világba. Meghagyták neki az oltárt, de a tanszékét elvették.

TRÁSY ÉVA FARKAS ISTVÁN

BESZÉLGETÉS BOKROSOKKAL

„...a világmindenség egymástól függő események dinamikus szövete. Egyik tulajdonsága vagy alkotóelme sem tölti be az egészet fenntartó alapot szerepét; mindegyik a többi alkotórész tulajdonságainak következménye...”

(Fritjof Capra)

Időtlenül ható kezdeti impulzus

Szikrázott a téli nap a Városligetre leesett vastag havon. Csak néhány kutyasétáltató mászkált délelőtt a kopasz platánok alatt. A nyomok már össze-vissza szabdalták a szűz havat, de az úttest fehér volt még, mert napok óta tartotta magát a fagy. Beljebb, a Damjanich utcában már minden fekete volt és latyakos a sózástól. A hangulat is más volt. Valahogy fázósabb, mert a nap ide már nem sütött be. Tudtam róla, mert egy ablakot éppen becsuktak a hatodikon és egy pillanatra felvillant a tükröződése, de csak közvetve érintett. A fénye ott volt, de a melege – az a kevés – már nem. A kétudvaros, gangos ház régi emlékeket idézett fel bennem, amíg vártam, mert Éva leszaladt valahová – kicsit korábban érkeztem.

Udvariasan vezetett be a lakásba, majd a kis kuckójába. Gyurka bácsi Óbudavári odúja jutott eszembe. Csak, ami szükséges... És, egy számítógép. Csönd volt és nyugalom. Egy kicsit még rendeztettem a diktafont és közben lényegtelen dolgokról fecsegttem, majd lassan lecsendesedett minden bennem is.

Próbáljunk meg először arról beszélgetni, hogyan jelent meg Nálad az a kezdeti impulzus, ami a mai napig eltartott, és ami újra és újra felújul az évek, évtizedek során. Hogyan kezdődött Neked az a nagy kaland az életedben, amit ma már Bokornak nevezünk?

Nehéz már a közösségben. Amikor valaki mély hangon zárt szájjal beszél – úgynevezetten elmélyülten imádkozik – akkor semmit sem hallok a készülékkel – kezdte Éva és rögtön magamra is vettem, hiszen mély hangon sokszor zárt szájjal szoktam dörmögni főleg akkor, ha úgy érzem, valami fontosat mondok. Persze nem így indult - folytatta. 14 éves koromban, 48-ban kezdődött az egyetemisták által létrehozott cserkészeknél, az utolsó két évükben, mielőtt feloszlatták őket. Lelkiatya szükségessége, Sík Sándor versek a tábortüznél, önnevelés, Franklin naptár, lelki gyakorlatok és minden szép és jó, ami ezzel kapcsolatos. Ott értettem meg, hogy nem a szemüveg számít, ami nagyon zavarta a hiúságomat, hanem az, hogy ember légy. Gresz Sári, aki ennek a csapatnak tagja volt, egyetemre járt és ott találkozott Gyurkával, aki az egyetemi lelkész volt. Ez abban az időben volt, amikor Kolakovits jött Rómából. Sári az első csoportszervezésben már benne volt. Közben a cserkészetet feloszlatták, de egy tízfős mag együtt maradt és ezt Sári, mikor Pestre visszakerült készen találta egy csoport megszervezéséhez. Az egész csoport Juhász Miklóst választotta lelkiatyjának. Szóval hihetetlen jó közegbe kerültem, amit akkor igazából még fel sem fogtam. Talán ötven táján volt egy nyári lelki gyakorlat. Profi módon volt megszervezve, mert akkor már bujkálni kellett – minden nap más helyen, váltott előadókkal. Gyurka feljött Debrecenből és a teológiai részt vezette. A

Szentháromságról beszélt. Mai napig emlékszem a szavaira, azt mondta: „A Szentháromság olyan, mint egy kör, amihez a mi életünk érintő egyenesként közelít. Halálunkkor találkozik vele abban a pontban, ahol érinti.” Rónay György beszélt a keresztény irodalomról, Forrai István szervezte a zenei részt, szóval rendkívül nagy hatással volt rám ez a lelki gyakorlat. Így indult el az egész. Itt találkoztam először Gyurka báccsival. Aztán a kapcsolat megszakadt, de úgy érzem ez volt az a kezdeti impulzus, ami aztán megadta a folytatásnak is a lendületet. Aztán gyorsan férjhez mentem. Bár Debrecenben tanára volt, férjem nem nagyon kedvelte Gyurkát, hiszen ugyanolyan erősakarátú, határozott ember volt ő is és ez az egész valláskérdés nem is érdekelt.

61-ben folytatódott a „kaland”, amikor a szüleimnél voltam Mátyásföldön és Gyurka éppen ott helyettesítette a mátyásföldi papot. Egy teljesen szokványos vasárnapi gyónásra bementem a gyóntatószékbe, ahol éppen ő gyóntatott. Nem tudtam, hogy ő az, és ott, egy teljesen szokványos gyónás alatt valami olyan Szentlélek élményem volt, mintha kézzel fogható tömörségben ott lett volna és ott áramlott volna. Amikor kijöttem és letérdeltem imádkozni, csak ezt

tudtam kérni: édes Istenem áldd meg ezt az embert, mert érzem, ő mindenképpen a Te küldötted. És az az érdekes, hogy Gyurka is emlékezett később erre a gyónásra.

Elhallgattunk. Még ennyi idő után is érezhető volt annak a találkozásnak a hatása itt, most, köztünk.

64-ben folytatódott, amikor szintén egy vasárnap Gábor fiammal voltunk misén és akkor kijött Gyurka és egy mellékoltárnál kezdett misézni. Nem ismertem meg, de éreztem, hogy nekem át kell mennem ahhoz az oltárhoz, ahhoz a paphoz és miséhez. Gábor fiam nem értette. Korábban beszélgettünk arról, hogy a hangyák az illatuk alapján találják meg egymást, így csak odasúgtam neki: „Tudod, az illatút”. Akkor sem értette és nem is kérdezett semmit, de jött. A mise után bementem a sekrestyébe és eléje álltam: Bulányi Györgyöt keresem – mondtam. Meglepődött, mert nem ismert meg. Akkor már nagyon óvatos volt, mert akkor voltak azok az élményei, hogy ismerősei átmentek az utca másik oldalára, ha meglátták. Megadta a Tempó telefonszámát és kért, hogy ne mondjam meg a nevemet, ha keresem, csak annyit, hogy én vagyok a négygyerekes Évike. Engem féltett, de nem értettem, nem tudtam mire vélni a viselkedését. Bizalmatlanságnak vettem és úgy döntöttem, hogy akkor én ezt nem erőltetem. Két év múlva Greszéknél találkoztunk újra, amikor már ez a nagy óvatossága kezdett csökkenni. Együtt mentük el és a buszmegállóban beszélgettünk, amikor jött a busz és ő a mondat felénél felszállt a buszra és elment. Hát ez azért sok – gondoltam. Megvárhatta volna a következő buszt, hogy befejezze a mondatot Sárinak pedig azt mondtam: nézd, te ismered, mondd meg neki, hogy én ennek a mondatnak a másik felét is hallani szeretném. Így kezdődött a tényleges kapcsolat. Adott időpontot, itt lakott a Nagy Lajos király úton és elmentem hozzá beszélgetni.

Ez a történet nekem ténylegesen arról szólt, amit gondoltam és kértem, hogy beszélj róla. Egy kezdeti impulzusról, ami egy ajándék egy ember életében. Ahogy mondtad: nem tudom mi lett volna velem, ha nem találkozom a cserkészekkel. És aztán sorban a többi, mintha kézen fogva vezettek volna egy másik dimenzióban, mert közben a hétköznapi életed zajlott: férjhez mentél, gyerekeid születtek, dolgoztál, stb. Az a bizonyos érintő elindult a kör felé.

Igen. Akkor egyszer megkérdezte, mondd, miért kell neked négy gyerek mellett dolgoznod? Jó kérdés volt, de hát éppen a négy gyerek miatt kellett dolgoznom. Akkor költöztünk ide, ebbe a nagy lakásba, ami százhusz négyzetméter és férjemmel azt terveztük, hogy átalakítjuk, és olyan fizetővendég szobákat alakítunk ki, ami akkor divat volt, hogy a fizetésünket kiegészítsük. Egy bökkenő volt, hogy nem volt rá pénzünk. Akkor elmondtam Gyurkának, aki egy kis gondolkodás után azt válaszolta, hogy ő ad hozzá kölcsönt. De, kérdeztem, mi lesz, ha nem tudjuk visszafizetni? Akkor száradjon a te lelkeseden, hogy más nem kaphat belőle – mondta. Otthon megbeszéltem és anyámék vállalták a garanciát. Nem adta egyben ide a pénzt, hanem mindig csak annyit, amennyire szükség volt. Ez volt a segítsége ahhoz, hogy itthon maradhassak a gyerekekkel, hogy ne kelljen elmennem dolgozni. A havi törlesztés adta az alkalmat arra, hogy hónapról-hónapra találkozunk. Akkor, 68-ban született Kati lányom is és akkor már elkezdődött a csoportok szervezése is: Terikének, Jóskának mutatott be. Amikor a vendégszoba kész lett meghívtam az ismerőseimet és Gyurkát is egy kis vacsorára. Ildi kolleganóm volt a kórházban és ő segített nekem a vacsorakészítésben. Itt ismerkedtek össze. Együtt mentek el... És a dolog ismét körbe ért. Elindult egy újabb érintő a kör felé. Az Ildi is megragadt.

Ahogy hallgatlak, minden olyan simának, gördülékenynek tűnik, így elmesélve. Nem voltak ebben mégis buktatók? Persze minden olyan lépés, ami átmenetileg elválasztott téged ettől az úttól ilyen akadály volt, amit, ha nem is tudatosan, de egy észrevétlenül működő vonzás hatására legyőztél. Azért mégsem lehetett ennyire sima.

Persze, hogy nem volt. Nem is kicsik voltak a zökkenők. Csak egyet említek, ami talán a legnagyobb volt. A férjem féltett. Nem volt benne, látta a világot és feltett, féltette a családot és nem engedélyezte a csoportba járást. 70-ben elment Olaszországba dolgozni, és megígértem neki, hogy Gyurkával csoportos munkában nem fogok részt venni. Gyurka bácsi körül létrejött egy nőkből álló csapat az úgynevezett hölgykoszorú: Andi, Ildi, néhány szerzetesnő, egy nagyon jó kis közösség. Később kiderült, hogy az egész miattam volt, mert a többiek már mind valamilyen csoportot vezettek. Amikor férjem visszajött megmondtam neki, hogy ha Bulányival valami baj lesz, én akkor sem fogom azt megúszni akár

csoportban vagyok, akár nem, mert ahol őt nyilvántartják, ott nyilvánvalóan minden kapcsolata is fel van vésve. És akkor legyintett egyet: „menj, ahová akarsz” - mondta. Persze azt tudni kell hozzá, hogy én is mindent lehetővé tettem számára, amit csinálni szeretett volna. Így kerültem az Öregek II. csoportba, 71-ben.

Nagyon furcsa, hogy ezek az események, amiket felsoroltál, mint meghatározó pontjait annak a bizonyos kezdeti lendület indította folyamatnak, csupa olyanok, amik mellett gond nélkül el is mehettél volna. Kellott ott lenni valamiféle külön figyelemnek, kíváncsiságnak részedről. Olyasmire gondolok, mint ami a magvető példabeszédben szerepel. Nem az útszélre gondolok, hanem a köves talajra és a bozótra. Mintha az egész ezt megelőző életed erre a magra készült volna fel, vált volna a próbák során jó földdé ennek a magnak a számára. Nem te csináltál valamit és nem is Gyurka bácsi, hanem lassan – mindennek ellenére és mellett – elkészültetek erre a találkozásra, erre az együttműködésre, aminek az eredménye, jelenlegi Te magad, most erről beszámolsz nekem.

Igen. Ehhez hozzá tartozik az is, hogy Gyurka egy nagyon erős, meghatározó személyiség volt. Őt nem lehetett figyelmen kívül hagyni. Vagy azonnal követte valaki, vagy vissza-vissza tért hozzá, amíg végül bele nem akadt, vagy messze elkerülte miután találkozott. Személyes vonzásával szedte össze az embereket. Az eredmény azzal a személlyel is összefüggött, akivel találkozott.

Ugyanakkor ezekből a nagy személyes vonzásokból idővel, néha nagy személyes taszítások származtak, de talán ez is törvényszerű, hiszen mellette nőttek fel és idővel megtalálták a saját útjukat. Sok sértődés, meg egyebek, de ez talán már sokkal később volt.

Módszerei nem voltak kíméletesek. Emlékszem Szigetszentmiklóson a fűtetlen templomban képes volt a dermesztő hidegben fél órát is prédikálni! Akkor még az egész abszolút katolikus alapon folyt. A Hűségimában hangsúlyos volt az egyházhűség: „Ígérem, hogy hűséges leszek Egyházadhoz, tőle kaptam mindent. Általa Ismertelek meg Téged, Jézusom Mindig a Te arcodat keresem benne, és egész életemet szolgálatára szentelem.”

A KIO szemlélete hihetetlenül felszabadított engem. Egyszer valamilyen ünnepre lapokat írt mindenki neki és ezt összeállítva adtuk át ajándékként. Én azt írtam,

hogy amit neki igazán köszönhetek az a lelkiismereti szabadság. Otthoni neveltetésemben minden valódi probléma megoldása a pap volt. Meg kellett vele beszélni, és amit ő mondott az úgy volt. Ez alól szabadított fel, de egyben nagy felelősséget is adott. A szabadsággal együtt jár a felelősség. Nem mondhatok akármikor, akármiről, akárkinek és nem is szaladhatok máshoz a válaszokért. Ha rosszul, rosszkor vagy rosszat mondtam, azzal nekem kellett számolnom és kijavítanom, valahogy rendbe tenni. És hát az egész szemléletváltás, a KIO...

Nézzük most meg, hogyan alakult a kezdeti lendület hatása akkor, amikor már csoportban voltatok. Nyilván változott a csoport, elmentek, jöttek újak és ez rendszerint – úgy tapasztaltam – nehézségekkel jár együtt, próbára teszi a csoport összetartozási érzését és új feladatokat ad: bevezetni egy újat a formális dolgokba, a fogalmakba, elősegíteni a megnyílását, stb. Hogyan segítette azt az alapelveket, ami egyik cél is volt mindig a Bokorban, hogy mindenki szedje össze a maga tizenkettőjét.

A kezdeti – cserkészből maradt – társaságból sohasem lett Bokor társaság. Csak egy házaspár maradt, majd azok is kimaradtak. Nemcsak a kimaradás és az újak a probléma egy csoportban, hanem például valaki nagyfokú süketsége is. Emlékszem volt olyan lelki gyakorlat, amelyen fölváltva ültünk mellette – már a nagyothalló mellett – és felváltva írtuk a lényeges mondatokat számára. Igen, változott az Öregek II is. Gyurka bácsi otthagya és Andi vette át a vezetését. Aztán Andi meghalt és átvették Karcsiék, akik aztán szintén meghaltak. Azóta hivatalosan nincs vezető. Imre a lelki összetartó, az adminisztratív dolgokat meg én csinálom. Ezek óriási veszteségek voltak. Ugyanakkor fluktuáció is volt, bár az még Gyurka idejében. Akkor jöttek például Marci és Éva, akik hihetetlen gyorsan belenőttek a csoportba. Ők azok, akiket láttam igazán felnőni és elmélyülni. Nyilván az életük segítette ezt, de talán a csoport is. Náluk nyilvánult ez meg számomra a leghatározottabban.

Azt mondd, hogy láttad őket belenőni, felnőni és elmélyülni. Lehetséges ezt a csoportozást úgy csinálni, hogy ne látszódjon semmilyen változás valaki életében? Szerintem lehetetlen, hogy ne hasson valakire és a körülötte lévőkre és a világra az a hosszú, évekig tartó küzdelem, ami a csoportozással együtt jár. Ha nem hat, akkor valami gond van ezzel a csoportba járással.

Érdekes. Igen, így van. Mégis vannak olyanok, akik már eleve felnőttek voltak és úgy jöttek közénk. Például Imre. Persze mondhatod, hogy a papok más eset, de talán még az ő szemlélete is változott. Andi is egy nagyon erőteljesen két lábon álló valaki volt. A sok életbeli megpróbáltatás biztosan változtatott rajta, de számomra nem látszott meg kifelé, mert mindig is érettként tudtam felnézni rá.

Jöttek-e újak, kívülről. Valaki gyereke, vagy csak valakinek az ismerőse. Hogyan maradt fenn a csoport a sok változás ellenére?

Mindenkinek, aki jött hozzánk volt valamilyen katolikus előélete. Olyan nem jött, aki csak úgy beesett – ha erre gondolsz. Fialok nem jöttek. Valaki gyereke sem. Nem is szerencsés, ha a gyerek ott van, amikor például közgyónás van. Zoliék jöttek, akik fiatalok. Ők kérték, hogy közénk járhasanak, mert Marciékhoz kötődtek. Vidékről jönnek négyszer vagy ötször egy évben és mindig vagy egyik vagy másik, ritkán együtt. Valahogy így alakul most az életük, nyilván a gyerekek miatt. Ők érzik is ezt a feszültséget, már hogy mi öregek vagyunk hozzájuk. Nekünk viszont nagyon jó, mert friss levegőt hoznak, amikor jönnek. Gabi egy nagyon sokoldalú és határozott személyiség és Zoli is. Ismered nyilván Gabi ajánlót a Bokor-tévén. Közvetlenek, természetesekek, érzékenyek a dolgokra. Nagyon jó, hogy ott vannak. Van egy Vegyesnek nevezett csoport is, amit annak idején Andi vezetett, de nagyon sokan kihaltak belőle. Azt mondtam Imrének: tudod mit, eljövök én is hozzátok. Azóta oda is járok. Így vagyunk ott nyolcan. A másokban, az Öregek II-ben 9-en. Az én leadó csoportomban már csak négyen, kihaló korban. Azért vagyunk együtt, mert az egyedüllét miatt szükség van egy kis egymásra irányuló szeretetsugárra. A hűség számomra megélésre kötelező fogalom.

Szeretnék egy ronda kérdést feltenni – ha akarsz válaszolni rá, ha nem, hát nem... Gyurka bácsinak állandóan fájt, hogy nem szerezzük meg a saját tizenkettőnket. Tényleg „csak” egy családi vállalkozás ez a Bokor, vagy csak még nem találtuk meg a formáját annak, hogy szélesebb körből, külsőkkel is ismerkedjünk, barátkozzunk, csoportokat hozunk létre? Hiszen a Bokor életvitel, életszemlélet, életmód egy hatalmas dolog és a legnagyobb hiánycikk a mai világban?

Ebből az van, hogy családon belül sem megy. Van azért több család, akik igazán minden tagjában és egészben is élenjárnak, együtt. Még ott sem megy maradéktalanul, ahol minden adottság, lélek, képzettség, erő megvan. A többi családnál pedig nem is látszanak a gyerekek. Néha fel-feltűnnek, aztán eltűnnek. Az enyémekek közül is kettő volt Bokorközösségben, de most már másutt érdekeltek. Sajnos a megismert Bokor-tartalmak nem élnek bennem már olyan dübörgő erővel, hogy hirdetni tudjam "akár alkalmas, akár alkalmatlan". Bokorbéli életem már tiszta haszonélvezés. Talán nem éltem meg igazán, nem vált vérré bennem...

Csodálkozva néztem rá. Amiről beszélt eddig, abban, igen benne volt az, hogy kapni is kell, hiszen másképp nem lehet adni, de ennyire azért nem kellene semmibe venni a kezdeti impulzus élet átalakító hatását. Ez túlzott szerénység. Akkor nem értek valamit - mondtam. A Bokorünnep tele volt fiatalokkal, fiatal tizen- és huszonevesekkel.

Talán ismerősök, barátok voltak. Nem ismerem őket.

Ha így van, akkor hogyan megy tovább, nem a forma, mert az mehet, hanem az ügy, a munka – ahogy Jézus nevezte?

A munka olyan embereken fordul, akiknek karizmájuk van. Nem akarok nevetek említeni, de olyanokon fordul, akiknek az adottságaik megvannak a vonzáshoz. Voltak ilyenek, akik elmentek, például Gyusza és vannak most is ilyenek, például a Gyuri, aki, mint egy jehova tanúja, még a vonaton is vonzza az embereket. Vagy Laci és Bandi, aki sok embert elért. Náci is összehozta a maga népét, és az első, második nemzedék több tagja. Én magam nem tudtam. Csoportomat is Lacitól örököltem. Hát igen. A Domi és a Rezső tér tele volt emberekkel. Hihetetlenül nagyhatású ember volt. Most is nagyon keményen és előrelátóan ő viszi a Bokrot. Ha ő nem kapja össze az embereket, akkor nagyon megsínylette volna Gyurka halálát a Bokor. Szóval potens, karizmatikus emberekből egyre kevesebb van. Ugyanakkor ott a kettes régió. Száz ember, két KV-képviselővel. Csupa fiatal, akiknek nőni kell. Két éve a Bokorünnepet ők csinálták és nagyon jól. Nem érzik még az erejüket, családot alapítanak, tanulmányaikat végzik. Türelem kell hozzájuk még. Például a Berci – nagyon értelmes, jó adottságú, jó gondolkodású fiatalember. Jobban kellene aktivizálni. Gyurka értett ehhez. Nem azt mondta: gyertek, ha van kedvetek, hanem: ezt csináljuk meg! Nem lehetett nemet mondani. Ez a karizmatikus ember. Valaki a

Gyökérben mondta minap, hogy ha nem lett volna a Bokor csoportrend, hogy készülni kell, előadni, szervezni, akkor negyed annyit sem lenne képes megtenni. Fel kell nőni! A feladatok növelik meg az embert: kapd össze magad és csináljuk meg! Ha nem sikerül az nem számít. A munka számít. És ha sikerélmény van, akkor a következő már könnyebb és lesz önbizalmod. Ezt kellene a fiatalokban növelni. Én is inkább lökdöső vagyok, mint hogy magam menjek bele, de amikor előjött ez a Bokortábor ügy, hát... A közösséghez tartozás, az ilyen közösséghez tartozás élményét mégiscsak a Bokortábor adja meg. Hát nem tudtam megállni és jelentkeztem... és aztán még jelentkezett ez is, az is és most már tizenöten vagyunk. Itt van megint ugyanaz a kezdeti impulzus, csak kicsiben. Meg kell szólítani személyesen az embereket, nem drótposta vagy plakát! Ahogy Bőjte Csaba mondta egyik Bokortáboron: elindul az ember és egyszer csak ott egy fal, és ahogy közelebb megy hozzá látja, hogy csak köd.

Még egyet kérdezek. Nekem állandóan visszatérő kérdésem, hogy mit lehet egy ismeretlen fiatalembernek mondani, ha rám talál, miért jöjjön el egy csoportba, egy közösségbe és miért pont ebbe? Te mit tudnál mondani neki azon kívül, hogy gyere el közelem?

Ehhez egy szektás adottság kellene, ami nekünk nincs meg. Ott vannak nyitott gyülekezeti programok, ahol ezeket az újakat azonnal átölelik. Egy ilyen kis, zárt közösségben ez nem megoldható. Próbáltuk mi is a Bokorportán filmvetítés vagy az Ökocsoport, de nem jöttek. Ha egy szektába bemész, akkor szeretettel megfognak, körülvesznek, azonnal megérzed a légkörét. Van ismerősöm, aki, ötven éven felül katolikus múltját otthagya csatlakozik egy ilyen közösséghez. Ezek persze nem töltekező gyülekezetek, hanem leadók, de hatalmas a vonzásuk olyanokra, akik a közösség melegére vágnak. Ezekben látványos szeretetlégkör van. Mi is abban vagyunk a mi kis közösségünkben, de kívülről jövővel nem tudunk mit kezdeni. Györgyinél is jelentkeznek a Bokorportálon és nincs, kihez küldje, hova hívja meg őket, nincs, aki felkarolná, bevezetné, növelné és alkalmassá tenné a közösségi munkára. Pedig itt van minden érték, minden érték elérhető, hozzáférhető, van szeretet is, munka is és együttérzés is. „Tanítványa lenni és tanítványa tenni” – ahogy Gyurka bácsi mondta. Megmaradnak ezek a szlogenek a fejben és a szívben is. Igen valamit ki kellene nyitni, de ehhez is idő és ember kell.

Aztán már csak beszélgettünk, úgy szabadon locsifecsítettünk, mint akik már évek óta ismerik egymást. Valamit meséltem Neki az életünkről is, hiszen adatokat alig tudunk egymásról. És az adatok fontosak. Felírta a drótpostacímét és telefonszámát is. Elbúcsúztunk abban a tudatban, hogy kicsik és nagyok, erősek és gyengék mind testvérek vagyunk Isten Országában. És vége. Elváltunk. Elváltunk?

A beszélgetést egy diktafon rögzítette.

Összeállította: Trásy Éva és Farkas István

HAVASSY GYULA

AZ ALÁZATOSAN LÁZADÓ BULÁNYI-KÖR

KISKÖZÖSSÉG, KISEGYHÁZ MINT AZ EGYHÁZAK HATÁRTERÜLETEI SOROZAT

A 70-es években járta ez a vicc Magyarországon: Ki volt Lékai bíboros? - teszi fel a kérdést egy történész 2100-ban. Ezt a választ kapja: - Kommunista kollaboráns Bulányi atya idejében.

Alábbi eset alapján konkrétan láthatja az olvasó, hogy mi a különbség a vallás és az egyház között, mennyire rugalmasan értelmezheti egy egyház saját elveit, ha a szervezetnek az előnyöket kínálja. Ha a vállalkozások öntörvényeit megfogalmazó Murphy ill. Parkinson az egyházakkal is foglalkozott volna, akkor talán ilyen „logikusan adódó” egyházi különlegességeket fogalmazhattak volna meg (csupán néhány fő jellemző): A **vallások** a lélekkel, a túlvilággal és lényeivel foglalkozó tanok, amelyek különböző történelmi környezetben jöttek létre és többnyire egy-egy kiemelkedő egyéniség dominálta a hitrendszert. A vallás alapételeinek életviteli következtetései vannak, amit különböző módon lehet értelmezni és tanítani. Az **egyházi szervezet** rendszerint nagy apparátussal dolgozik, akár több kontinensen is. A szervezet irányításának alapfeltétele az, hogy irányítási szintek épüljenek ki, amelyeket a lépcsőzetes (hierarchikus) rendszer fog át. A felsőbb szinteknek nagyobb hatalmuk van, amely áttételesen éri el a híveket. Vannak diktatórikusabb ill. lazább irányítású egyházak, vagy évszázadok, amikor a környezet megengedi az erős kéz politikáját. Az már egy **egyház „kaderpolitikájától”**

függ, hogy kiket (milyen képességekkel, képzéssel, engedelmisségi szabályokkal) von be az irányítási rendszerbe. Nem mindenképpen a jelölt hitbéli tudása és jámborsága a legfőbb kritérium (pl. évszázadokig az egyház és a katonaság egy karrierpálya volt, olykor megvesztegetéssel (adományokkal) sikerült a gyermek bejuttatása).

A szerzetesrendek nagyobb önállósággal rendelkeznek, főleg a tanokkal és speciális feladatokkal foglalkoznak. A keresztény rendek is a pápa alá tartoznak. Az egyház a pártok, szakszervezetek, szövetségek, stb. mellett **az állam tömegkapcsolatainak fontos része**, főleg ha ideológiailag kell akcióit alátámasztani, vagy a tömeget valamilyen irányba hangolni. A **kis egyházak** gyakorlatilag nem fontosak egy államnak, mert tömegbázisuk elenyésző, rakoncátlanabbak, kiszámíthatatlanabbak lehetnek, esetleg nehezebb őket az állam érdekei felé terelni. **1945. márciusában** Kolákovics, horvát jezsuita Magyarországra jött, hogy elindítsa a kisközösségek ifjúsági pasztorációját. Magyar egyházi jóváhagyásért Grósz József kalocsai érsekhez fordult, aki őt Mindszenty József veszprémi püspökhöz irányította. Mindszenty látva a kommunista hatalomátvétel veszélyét, az egyház jövőjét erősítő **bázisközösségi munkára az engedélyt megadta**. Kolákovics, Mindszenty igazolásával kezdett Debrecenben kiscsoportos lelkipásztorkodást. A főiskolások 6 fős közösségét átadta a piarista Bulányi György egyetemi lelkésznek. Ez a kisközösség első tagjaival ma is működik Budapesten. **1948 októberében**, Esztergomban hangzott el Bulányi számára a felejthetetlen **Mindszenty mondat**: „Tanár úr, párttitkárok soha nem határozhatják meg az anyaszentegyház magatartását.” - Ami pedig a kisközösségeket illeti, szabad-e, merhetjük-e, azt felelte: Nem azért tanultuk az ősegyház történetét, hogy régiségteni ismereteinket gyarapítsuk. A katolikus iskolák **államosításakor és a hitbuzgalmi egyesületek betiltásakor, 1948 nyarától** a „csoport” marad a világi apostolok nevelésének egyetlen bázisa. A papok, püspökeik és szerzetes elöljáróik irányítása mellett végezték eme munkájukat. Így Sík Sándor piarista provinciális 1949. végén három nap 30 piarista atyával megvitatta, 1950-től pedig az A.C. igazgatója, Endrey Mihály püspök irányította ezt a kiscsoportos ifjúsági pasztorációt. Ezért 1952-től **több száz pap szenvedett börtönt**, így Bulányi György is 1952-1960. között.

A csoportok újbóli szerveződése 1965-től kezdődött. A világszerte megélnékvált teológiai kutatások eredményeit is felhasználva, Bulányi a 4 evangélium alapos tanulmányozása során dolgozta ki a „Keressétek Isten Országát” (KIO) című munkáját. Ez a közösségek

foglalkozásának vezérfonala: „Elsősorban Jézus szavaiból, élete példáiból akarjuk látni az életünkben konkrétan megvalósítható „jézusi eszméket”. Az emberszeretés megélése a „szolgálás” (hatalomra nem törés), a szegénység (igénytelen életvitel, a hazai és a harmadik világ rászorulóinak támogatása), az „erőszakmentesség” (a katonáskodás visszautasításával a világbéke munkálása).” 1971-től „Karácsonyi Ajándék” (KarAj) néven évenként bővülő füzetek gyűjtik össze a csoportok legnívósabb szellemi termékeit. Gyakorlati cél, hogy minden tag nőjön fel olyan **Jézus-tanítvánnyá, hogy majd ő is 4-12 fős kiscsoportot barátkoztasson össze és következetesen nevelje vezetőkké**. Az összejövetel lehet heti, kétheti, havi. Ezekon az elmélkedés és szellemi munka mellett gyakorlati kérdések (család, gyermeknevelés, munkahelyi, társadalmi problémák stb.) és egyéni kérdések kerülnek megbeszélésre. Minden témához, mindenki hozzászól. Az igényesebbek a Bokor¹ 5 éves teológiai kurzusán mélyítik el hitbéli ismereteiket. Évente 70-80, bensőséges légkörű lelkigyakorlatot vezetnek. A csoportok hálózata választja a 20 fős „csúcscsoportot”. Ebben 3-4 pap és velük egyenrangú vezetők dolgozta, hogy a bázisról érkező információkat havonta összegyűjtsék, feldolgozzák és visszaáramoltassák a báziscsoportokhoz. Ajánlatokat dolgozhatnak ki, de ezeket az egyes csoportok szuverén módon elfogadják, vagy nem fogadják el.

Évek folyamán kb. 25 csoportvezető tanult ki a Bokorban. **1989-ben volt 185 vezető (köztük 35 pap) és kb. 2000 tag**. A kiscsoportok a nehéz időkben, a börtön árnyékában sem törődtek azzal, mit ismer el az egyházpolitika egyházi tevékenységnek, mit nem, hanem egyedül az Evangélium tanítását vették figyelembe. Az államhatalom **1976 tavaszáig**, rendőrségi ügynek tekintette a bázisközösségek tevékenységét. Illegális szervezkedéssel, az államrend megdöntésére irányuló összeesküvéssel és más államellenes cselekményekkel vádolták őket. Tagjaikra súlyos börtönbüntetéseket róttak ki. **1976-ban** ez a helyzet megváltozott. Az ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezményét hitelesítő 1976/8. számú törvényerejű rendelete szerint: „Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára, hogy vallását vagy meggyőződését akár egyénileg, akár másokkal együtt nyilvánosan vagy magánkörben kinyilváníthassa, gyakorolhassa és taníthassa... Nézetei miatt senki sem zaklatható... A békés gyülekezés jogát el kell ismerni.” (Magyar Közlöny, 1976. 32. sz.)

— **Az ÁEH eszköznek használta az egyházi hierarchiát**

Az ebben az időben kinevezett Lékai László esztergomi érsek lett az állam szemében a magyar egyház - így a bázis közösségek - felelőse. Elvárta tőle az állam, hogy megvalósítsa az 1950-es megállapodás követelményét: „eljár azok ellen az egyházi személyek ellen, akik a Magyar Népköztársaság törvényes rendje és kormányának építő munkája ellen fellépnek.” **1976. után gyakorlatilag az ÁEH eszköznek használta a hierarchia vezetőit.** Ebből a helyzetből következik, hogy a báziscsoportok az egyházi hierarchiában inkább **az állam végrehajtó szerveit látták.** Az egyházi vezetők pedig az állam és az egyház közötti békés együttműködés zavaró elemeinek tekintették a bázisközösségeket. A rendszer bázisközösségekről alkotott véleményét - közvetve - kifejezi a **békepapok szöcsöve, a Katolikus Szó,** amely az egyházi kisközösségeket a náciizmussal egy szintre teszi: „Az úgynevezett elitkereszténység... bölcsője a hitleri Németország volt. A II. világháború végén itthon is megszületett a kópia. Mint afféle kópia, nem sikerült. Tíz esztendővel ezelőtt más nevet kapott a gyerek és lett belőle báziskereszténység. (Bády Ferenc cikke, 1977/2.)

— Lista 120 „káros” papról

Az államhatalom közvetlen intézkedése. 1976. őszén az ÁEH listát adott át a püspöknek, amelyben felsorolta azokat a papokat - mintegy 120-at - akik a hivatal véleménye szerint „káros tevékenységet” folytatnak a bázisközösségekben. Az 1976. decemberi konferencián a püspökök közül egyedül Endrey Mihály váci megyéspüspök mondta a listán szereplő papokról: „Hiszen ezek az én legjobb barátaim.” Ijjas érsek mondta, hogy több püspök tiltakozott a lista ellen. Endrey és Udvardy nem vette át papjainak listáját. (Váci egyházmegyések) A püspökök a felsorolt papok legtöbbjét áthelyezték, másokat figyelmeztetésben részesítettek. Így nem csak az államhatalommal, hanem **saját egyházi vezetőjével is szemben találta magát sok pap,** ezért többen elhagyták az országot, mások laicizálásukat kérték, egy pap pedig öngyilkos lett.

— A pápa félretájékoztatása

1977 áprilisában a háború után először jöttek össze a magyar püspökök Rómában, az öt évenként esedékes kötelező „ad limina” látogatásra, hogy egyházmegyéjükről számadást adjanak. VI. Pál pápa felemlítette az ünnepélyes fogadáson, hogy azok a mozgalmak, amelyek a püspök tekintélyét támadják, az egyházra különös veszélyt jelentenek és következményeikben még az egyházi kapcsolatok feloldásához is vezethetnek. (Osservatore Romano, 1977. ápr. 15.) **Hogy a pápa a báziscsoportokról túlnyomóan negatív módon beszélt,** az a magyar

püspökkari konferencia nyilatkozataival, valamint Lékai bíborosnak Rómában a báziscsoportokról mondott nyilvánvalóan célzatos beszámolójával magyarázható. Maguk a báziscsoportok megrökönyödve és elkeseredéssel vették tudomásul elítélésüket, amely a pápa és a püspökök részéről közvetlenül, az állami hatóságok részéről pedig közvetve érték őket. Mégsem oszlottak fel. (UKI, 1979. febr.) A Bokorral azért kell részletesen foglalkozni, mert **1976-tól őket éri a legtöbb támadás.** A velük kapcsolatos magyarországi sajtóközlések sok kérdést homályban hagynak a gondolkodó emberek előtt. A Bokor közösségeiben az Evangélium hosszas tanulmányozása során érlelődött meg a jézusi erőszak nélküli magatartás vállalása. Ez nem pacifizmus, mert a pacifista a legfőbb etikai értéknek az emberek testi életének a megvédését tartja.

— Az első Bokor-tag kálváriája

Dramai fordulat történt a bázisközösségek és a püspöki Konferencia kapcsolatában, amikor egy matematikus - egy Bulányi csoport tagja - lelkiismeretére hivatkozva megtagadta a **katonai szolgálatot.** 1979-ben dr. Merza József kisközösségi tag **megtagadta a fegyveres katonai szolgálatot.** 1980-ban a Szentatyának a magyarországi katolikusokhoz írt levele kifejezetten említést tesz a kisközösségekről. Eddig Püspöki Karunk a kisközösségek minden fajtáját rossznak minősítette. A két említett esemény hatására a Kormányzat és a Püspöki Kar elkezdett különböztetni jó és rossz kisközösségek között. **Rosssznak** ítélte azokat, amelyek **megtagadják a katonai szolgálatot.** (A Hittani Kongregáció ügyhallgatójának, Zakar Polikárpnak latin jegyzőkönyvéből, 1985. júl.3.) Az elítélt matematikus, dr. Merza József, 47 éves, négy gyermek apja. Harminc éve tagja kisközösségének. Merza 1979 szeptemberében egészen váratlanul behívót kapott. Elment a katonai parancsnokságra, de megtagadta a katonai szolgálat minden formáját. Ezért a katonai bíróság 8 hónapra ítélte, majd decemberben másodfokon pénzbüntetésre változtatta át a börtönt. A 36 000 forint bírsághoz a kisközösségek, még protestánsok is hozzájárultak. 1980 februárjában a legfőbb ügyész legfőbb törvényességi óvására hat bíró egymás között vitatta meg az ítéletet a megidézett matematikus jelenlétében. - Májusban a kiküldött katonakönyvet Merza nem vette át, mire újabb pénzbüntetésre, 10 000 forintra büntették. - A kiváló matematikus pályafutása kettétört, csak könyvtárosként alkalmazták tovább.

— Levelek, fellebbezések

Sok levél, kérvény, fellebbezés történt a Bokor tagjai részéről a legkülönbözőbb illetékesekhez. Például:

1982. karácsonyán ifj. Simonyi Gyula törvénymódosító javaslatot küldött sok világi és egyházi személyiségnek a szociális szolgálat tárgyában. Az alapos, hosszú indoklások lényege: az ellenszereget a kereszténység lényegi - a nem hívőktől megkülönböztető - vonása.

— **Az alkotmány egyik törvénye meghazudtolja a másikat**

Az Alkotmány 63.§ 1. bekezdése - lelkiismereti szabadság és vallásszabadság gyakorlásának biztosítása - és 70. § 2. a kötelező katonai szolgálatról, egymásnak ellentmond. E csapdából kiút vagy Isten parancsának megszegése, vagy a hadkötelezettség emberi törvényének semmibe vévése. Akik Istent választották, börtönbe kerülnek. Akik a kényszer hatására lelkiismeretük ellen cselekszenek, azoknak a lelkiismeretét és gerincét töri össze ez a törvény. Miklós Imre (ÁEH elnök) így válaszolt a fenti levélre: „Hozzám küldött január 1-jén kelt levelére alábbiakban válaszolok:... A római katolikus egyház **hitelvei nem tiltják a fegyveres katonai szolgálatot**, és történelmünk során hívei részére soha nem igényelték ezt helyettesítendő polgári szolgálat bevezetését... Akik ma Magyarországon arra hivatkoznak, hogy bárkinek jogában áll - **lelkiismereti alapon** - megtagadni a katonai szolgálat teljesítését, súlyosan **vétenek saját családjuk és honfitársaik érdekei ellen**: nem akarnak részt venni hazájuk védelmében, viszont másoktól elvárják, hogy megvédjék őket. Ez az álláspont erkölcsileg és országunk vonatkozásában politikailag is tarthatatlan, mivel a Magyar Néphadsereg feladata védelmi jellegű, nem pedig más országok fenyegetése. (1968-ban a magyar hadsereg Csehszlovákiába bevonult.) Budapest, 1984. február 4.” Ifj. Simonyi Gyula - 5 diplomával rendelkező mérnök, három gyermek apja - a levél kézhezvétele után visszaküldte katonakönyvét, ezért 10 hónap fogházra ítélték, amelyet Baracskán töltött le. Szintén itt raboskodott ekkor, 1983-ban mérnök öccse, Simonyi Béla, aki esküvője után két hónappal tagadta meg a fegyvert. Ugyancsak itt töltötte büntetését másik 4 Bokor-testvér, 123 Jehova-tanú, 4 baptista és 1 nazarénus. A matematikus fiát - ifj. Merza Józsefet - 1980. február 28-án behívták. Apja meghurcolása is hozzájárult ahhoz, hogy a fiatal József eleve nem tagadta meg a katonaságot. Az esküt megelőző kiképzés során azonban egyre inkább megváltozott a felfogása. Arra a döntésre jutott, hogy megtagadja az esküt. Ez kitudódott. Erre a laktanya parancsnokától kezdve lefelé, egészen a szobatársakig igyekeztek őt lebeszélni. Az eskütétel előtti este József már nem érezte magát elég erősnek és letette az esküt. A következő hónapokban azonban hosszas vívódásai nyomán és a

bűnbánat szentségében megerősödve elhatározta és megvallotta, hogy - bár az esküt rábeszélések nyomása alatt letette - nem hajlandó embert ölni. Erre nem osztották be fegyveres szolgálatra. Később szekrényellenőrzés során egyik társánál Szentírást találtak, ezért őt nyilvánosan megszégyenítették. József védelmére kelt társának. Végül 1981. február 16-án nyilatkozatot adott át századparancsnokának: „... büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy 1980. márciusában tett katonai eskümet a mai naptól fogva nem tekintem magamra kötelezőnek. Katonai szolgálatot lelkiismereti okok miatt a továbbiakban nem kívánok teljesíteni...” Letartóztatták. A tárgyaláson a bíró elrendelte az elmeorvosi vizsgálatot. (Ez legtöbb megtagadónál és az ő apjánál is megtörtént.) Mivel megszerezte a „kiváló katona” minősítést, így 6 + 18 hónap börtönre ítélték. Le is töltötte végig. Pár év múlva a matematikus másik fia - a családban teljes megértéssel - leszolgálta katonaidejét. (A Bokorban is a legteljesebb szabadság van a választásra.) **1979-től 1989 márciusáig 24 fiatal Bokor-tag vállalta a fogházat, 1985-től a súlyosabb börtönt.** Ez a katonaidő 18 hónapja - végzett egyetemistáknál 6 hónap - plusz a büntetés 8-18 hónapja. Mindegyiknél a megokolás summája ez: mert katolikus, **a katolikus egyház tantételei között nincs a fegyver tiltása.** A letöltött börtönbüntetések után a legtöbbjüket nem vették vissza régi munkahelyükre, sőt néhányan alig jutottak álláshoz, pl. takarítónak sem alkalmazták. A börtönből szabadulás után többen visszaadták katonakönyvüket. Ezért újabb pénzbeli büntetést kaptak. Csizmadia Gábor például a börtön letöltése után csak úgy volt hajlandó átvenni katonakönyvét, ha az igazságnak megfelelően katonakönyvébe bevezetik a katonai bíróság 32 hónapos fogházítéletét. A Kiegészítő Parancsnokság ezt a bejegyzést megtagadta. Erre 5400 forint pénzbüntetésre ítélték. 1988-tól a készülő „alternatív szolgálat” törvény hónapjaiban több Bokor-tag a megtagadás után felfüggesztett ítéletben, vagy bírói megrovásban részesült.

— **Püspökkari nyilatkozat a katonai szolgálatról**

A Magyar Püspöki Kar 1986. okt. 17-i (UE nov. 2.) körleveléből: „Az utóbbi időben többször hangzott el a vád a Magyar Katolikus Püspöki Kar ellen itthon, méginkább külföldön nyilvánosan is, hogy nem törődik azokkal, akik egyéni lelkiismeretükre hivatkozva megtagadják a katonai szolgálatot és ezért az állami törvények értelmében büntetésben részesülnek. A felhozott vádakban az is szerepel, hogy a Püspöki Kar nem a II. Vatikáni Zsinat szerint cselekszik. Az sem hallgatható el, hogy a különböző vádakban politikai megfontolások is szerepelnek. A Püspöki Kar

mindenben, így a kötelező katonai szolgálat kérdésében is a katolikus egyház, a II. Vatikáni Zsinat tanítása alapján áll. A katolikus egyház szociális tanítása vallja, hogy az államnak joga és kötelessége a haza védelme,... a közbiztonság fenntartása, ugyanakkor megkívánhatja az állampolgároktól mindazt, amivel a reá hulló kötelességeket és jogokat végrehajtani, megvédeni, biztosítani tudja. Ide tartozik a katonai szolgálat is.

A II. Vatikáni Zsinat „Az egyház a mai világban” c. dokumentumában (Gaudium et Spes)... ezt olvassuk a 79. pontban: „A háború még nincs kiküszöbölve ebből a világból. És amíg a háború veszélye fennáll s nincs illetékes és megfelelő hatalommal ellátott nemzetközi tekintély, addig nem lehet megtagadni a kormányoktól az igazságos védekezés jogát, feltéve, hogy már kimerítették a békés megegyezés minden lehetőségét. Az államok vezetői és mindazok, akik osztoznak velük a közügyekért vállalt felelősségben, kötelesek tehát megvédeni a rájuk bízott népek létérdekeit és ezeket a komoly ügyeket valóban komolyan kell intézni.” **A Zsinat tanításából következik, hogy a katonai szolgálat kötelezettségét nem lehet elutasítani vagy elítélni.** A katonai szolgálatot teljesítőkről ugyanitt ezt olvassuk: „Akik pedig katonáskodva szolgálják hazájukat, ne másnak tekintsék magukat, mint olyanoknak, akik a népek biztonsága és szabadsága felett őrködnek. Ha szolgálatukat ebben a szellemben végzik, a béke megszilárdításához járulnak hozzá.” A zsinati tanítás ilyen formában **a katonai szolgálatot jónak nevezi.** A jelen század véres háborúi és emberáldozatai váltották ki a fiatalok nemzedékéből azt a hatalmas békevágyat, amely meg akar szabadulni minden háborútól és lelkiismereti alapon egyesek megtagadják a katonai szolgálatot. A zsinati okmány erre is kitér: „**Méltányosnak látszik továbbá, hogy a törvények megértően intézkedjenek azokról, akik lelkiismereti okokból nem fognak fegyvert, de készek békés formában szolgálni az emberek közösségét.** A konkrét feladatok megállapítása és megszervezése a haza védelmében nem az egyház, hanem az állam feladata. A Magyar Népköztársaság alkotmánya értelmében minden állampolgárnak kötelessége a haza védelme... Hazánkban a katonai szolgálat kifejezetten a haza védelmére,... a közbiztonság megerősítésére irányul...” A fenti nyilatkozatot számos ateista sajtó hozta kivonatossan, de csak a Magyar Nemzet írta le a Zsinatnak a **lelkiismereti szabadságról szóló mondatát is.** Az ENSZ Emberi Jogok bizottsága megszavazta 1987. márc. 10-én, hogy a katonáskodás lelkiismereti okból megtagadását emberi jognak tekinti. Megszavazta 26 állam, tartózkodott 14 állam, ellene szavazott Irak és

Mozambique. Ez a kérdés 15 évvel ezelőtt merült fel először az ENSZ-ben. (WRI Newsletter Marsch. April 1987. 9. lap.) 1986. novemberében jelent meg a Magyar Püspöki Kar **hűségnyilatkozata** (Miklós Imre parancsára) a kötelező sorkatonai szolgálat **mellett.** Közben a nyugati sajtó és közvélemény állandóan követelte ezt a lelkiismereti szabadság-jogot a magyar államvezetőktől. 1988. febr. 2-án Bécsben, sajtókonferencián, a fegyveres katonai szolgálat megtagadásáról is tettek fel kérdést Miklós Imrének. Az ÁEH elnökének válasza: „A katolikus egyház nem tiltja a fegyveres szolgálatot. A magyar kormány nem tekinti ezt a vitatott kérdést lezártnak. Megbeszélések folynak egy esetleges törvénymódosításról. Lehet törvényes megoldást találni.” (Kathpress. 1988. febr. 2. MK. 1988. febr. 5.) 1988. márc. 14-én Grósz Károly miniszterelnök találkozott az egyházi vezetőkkel a Parlamentben. - Paskai prímás javasolta „néhány fiatal hívőnek kérésére”: Tegyük lehetővé a hívő fiatalok bizonyos csoportjai számára **az alternatív katonai szolgálat bevezetését.** (MK. 1988. márc. 15.) 1989 márciusában a Parlament megszavazta a **törvénymódosítást** az alternatív katonai szolgálatról. Ez a katonaidő + 6 hónap. Kinyíltak Baracska és más börtönök: „ideiglenes szabadságra” hazaengedték a kb. 150 katonaságmegtagadót.

MÁRCZI IMRE

“ARCOD VERÍTÉKÉVEL...”

Az istenek ma nem járnak közöttünk: képeiket nem kevés munkával az égre kell festeni, és mellel egyre vaskosabb cölöpökkel kell aládúcolni, hogy az egész ránk ne rogyjon. Amihez, ugye, ismét csak energia szükséges.

A nehezen kitalált, de látványos és ugyanakkor hálás, címként használható bibliai idézet után látszólag egyszerű dolga van az embernek: A mitikus erejű bibliai paradigmával párhuzamba kell állítani a korlátlan fejlődés európai modelljét – egy másik mítoszt –, és máris rakásra adódnak a látványos, nagy horderejű következtetések. Az ókori szerző még az átvezetés ötletét is megadta, bölcs előrelátással beiktatva a bűnbeesés bájosan naív történetét.

Tehát kezdetben vala a Teremtés. A nagy Big Bang okozta sietségben azonban a Teremtő elfelejtett definiálni néhány rendszerparamétert, ami utóbb igen megbosszulta magát. Például limitálni kellett volna a

hardver (szerszám, eszköz) maximális méretét (a legnagyobb megengedhető bunkó, erőmű, számítógép stb.) Bizonyos operációkhoz eleve hozzá kellett volna rendelni az UNDO (ne csináld...) utasítást (pofozkodás, atomháború, felhalmozás stb.). Továbbá valamilyen homályos oknál fogva elfelejtette szállítani a legfontosabb szoftvert a rendszerhez, sőt egyből COCOM-listára tette. Csak a Nő praktikus ösztönének köszönhető, hogy az a bizonyos alma nem maradt a tudás fáján.

Igaz, a Teremtő utána sem segített az installálásban (hogyan, mihez kezdj az egésszel...), így az ember kontár módon inkább a hardverrel (eszközök, anyag) kezdett el vacakolni. A bunkó mellett csinált bárkát, ekét, traktort, vízlépcsőt, bankot. Ráérő idejében barlangok falára festegetett, frigyládát csinált, piramisokat, könyveket, műholdas tévét meg efféle jópofa dolgokat. Arca verejtékével, természetesen; szigorúan betartva az almaügy kapcsán kialakult játékszabályokat. De azért állandóan piszkálta az ördög: Nem lehetne ezt valahogy ügyesebben? Kevesebb verítékkal? Kevesebb munkával? Munka, munka... ergon... megvan! ENERGIA! Energiaforrás, határfok, gép! – Aztán csak ülni kell majd és nyomogatni a gombokat...

Az ördög kajánul röhögött, mivel előre tudta, hogy mi lesz ebből: Az ember ahelyett, hogy a dolgok előállításába fektetett saját energiáját csökkentette volna a gépek és a hatékony technológiák kifejlesztése által, gyermeteg mohóságtól hajtva a termelés (hardver) volumenének növelése mellett döntött. Talán utánozni akarta mesterét – aki nagylelkű gesztussal a maga képmására alkotta meg őt – nagyságban, hatalomban, elfeledve a legfontosabbat. Azt, hogy a szellem, lélek, tudás – a szoftver – az igazi hatalom; a termelés, anyag, energia stb., csak ennek egy-egy esetleges megnyilvánulása, eszköze. A dolog mindenesetre balul ütött ki, mert így vált önként rabszolgájává a maga által alkotott, “embert felszabadító” technikának (hardvernek). Azóta szinte teljesen elfelejtett olyasmiket, mint ünnep, átlényegülés, intuíció, egyszerűség, szemlélődés, szerelem stb. Helyette megtanult tömegtermelni és tömegfogyasztani: globális struktúrák létrehozásán görcsöl, elfeledve azt, hogy a teljesség eleve adva van, mert a lét egy és oszthatatlan – hiszen minden a Teremtő kezenyomát viseli magán. Hogy is mondja Hamvas Béla? A lét úgy hatezer évvel ezelőtt létté silányult... Az istenek ma nem járnak közöttünk; képeiket nem kevés munkával az égre kell festeni és melleleg egyre vaskosabb cölöpökkel kell aládúcolni, hogy az egész ránk ne rogyjon. Amihez, ugye, ismét csak energia szükséges.

Energia nélkül persze a Teremtőnek sem megy. A Biblia is az Isten ergonjáról és dünamiszáról beszél: de vajon van ennek valami köze a mi energiánkhoz és dinamizmusunkhoz?

A Teremtő az Édenkertben a tudás fájával mintha csapdát állított volna az embernek. Mert miután evett a tudás almájából, szelleme elhomályosult, tudata beszűkült. Létlehetőségei alapján nem változtak; az ember így is a végtelenre nyitott lény maradt; az élet fenntartásához szükséges energia sem változott. A “bűnbeesés” után is igen tág lehetőségei voltak az emberi létminőség megválasztásában. Léte kiteljesedését azonban egyre inkább a hardver (anyag, energia, eszközök) vonalán kereste. Az ókori kultúrák még fejlett eszközök, technikák, energia hiányában is figyelemre méltó dolgokat alkottak. Ezekből sajnos jobbára csak a kövek maradtak meg. Az a szellem, amely egykor létrehozta őket és lelket lehelt beléjük, úgy tűnik, örökre elenyészett. Számunkra kettő fontos közülük, a zsidó és a görög, mert e kettő örökségéből nőtt ki az európai kultúra.

A sok ezer éves, széles alapokon álló zsidó szellemiség hosszú időn át sikeres, termékeny életalakítást eredményezett – ma így mondanánk: bonyolult humánszoftverként működtetett. Találkozott azonban azzal a másik kultúrával, amely a görög racionalitáson felnőtt nyers erő (energia, hardver) pozíciójából kívánta vele viszonyát megalapozni. Ezzel szemben látszólag alulmaradt. Igazából csodálkozunk kellene azon, hogy sok más kultúrához hasonlóan mégsem tűnt el, és a zsidó-keresztény teljesség-igény és küldetéstudat, valamint a görög racionalitás frigyéből végül is megszületett az európai civilizáció. A paradicsomi tudat egyensúly azonban nem állt helyre, mert nem a racionalitás (hardver) rendelődött alá a teremtő (isteni, emberi) szellemnek. Ellenkezőleg: Az európai paradigmában az eszme, szellem, lélek, küldetéstudat, teljesség-igény, hit, szerelem felett megkérdőjelezhetetlenül ott trónol a ráció. Ez persze az európai kultúra problematikájának durva leegyszerűsítése, de tény, hogy mára az egész világra kiterjeszteni látszik érvényességi körét. Eszközei magához illően kemények: régebben tüzzel-vassal, manapság tankokkal-bankokkal és az erő finomabb formái révén is hatni próbál (reklám, tudati-szellemi invázió, szimbolikus hatalmi eszközök, struktúrák). Ez magától értetődően az európai minta egyetlen és kötelező erejét jelenti, annak minden következményével együtt.

A dologban azonban ellentmondás van. Az európai, illetve észak-atlanti minta először is külső erőforrások nagyfokú bevonására épül (olaj, olcsó munkaerő,

nyersanyagok, piacok, tőkeexport, fegyverkereskedelem stb.). Másik lényegi jellemzője a bővített újratermelés, vagyis a növekedés, a profit. Egy nyolcéves gyermek is megérti, hogy ezt a mintát nem lehet az egész világra kiterjeszteni. A növekedésnek határai vannak, mert az anyagi és energiaforrások végesek. Ha sikerülne is bizonyos területen áttörés – például olcsó energiaforrások feltárással –, az sem jelentene megoldást, mert a beszűkült tudat számára nem kínálna sokkal szélesebb horizontot, esetleg más működési teret. Ellenkezőleg: további lökést adna az egyensúlyból kibillent, igazi emberi igényektől elszakadt fejlődésnek. Ez a végsőig kifacsart, elfuserált hardver (eszközvilág) már így sem sokáig tartja magát ezzel az iszonyatos, kemény energiákat mozgató emberi magatartással szemben.

Szóval nem kellett volna úgy elkapkodni ezt az európai mintájú fejlődést. Azok a fránya görögök a rációval meg a kráciával (teo-, ariszto-, demo-, büro-, pluto- és persze a technokráciával) kitűnő, kemény alapokat raktak le, amivel hosszú időre biztosították a kenyérkereset veritékes módját. Itt be is lehetne fejezni, mondván, hogy lám, lám, ez a vége, ha felületesen olvassuk a mítoszokat. Tehát olvassuk újra, és egy kicsit jobban figyeljünk oda. Hátha mást is találunk bennük.

Az emberiség története tele van próbálkozásokkal annak a bizonyos paradicsomi szoftvernek az installálása érdekében. Lehet, sőt valószínű, hogy van abban olyan programfejlesztő program (szoftver: szellemi energiaforrás) is, amely a tudat számára rég bezárult, illetve új tereket nyithat meg. Legelőbb persze az embernek kellene egy RESET (eredeti állapot gombnyomásra vissza...) – hogy végre azzal foglalkozzon, amire megalkották: a végtelen menedzselésével. A Teremtő a hitelesnek tartott olvasat szerint a világ gondnokának szánta az embert. Képtelenül tragikus volna, ha kizárólag egy végtelenül szűk, maga választotta ösvény, a racionális-tudományos európai fejlődési modell mentén keresné kiteljesedését. Legalább abban a széles mezőben kellene mozogni, amit eddig az előttünk élők (antik, klasszikus kultúrák, nagy vallások, szellemi áramlatok, nagy egyéniségek stb.) bejártak. Ezt kutatni, művelni (colere = kultúra...), menedzselni valóban emberhez méltó, isteni teremtő tevékenységet jelent. És hogy kinek van erre energiája? Ehhez nem fizikai, hanem elsősorban szellemi, lelki ("szoft"...) energia kell. Lehet, hogy a programban (a mitológiákban...) benne van egy efféle energiaforrás elérési útja is?

KIRÁLY IGNÁCZ

JÉZUSRA ÉPÜLŐEN, MÁSKÉNT

Nem dogmatika és krisztológia következik. Egyszerűen elgondolkozom arra a tételre figyelve most, hogy Jézus „Valóságos ember!” Nem mítosztalanítás ez, hanem a Jézussal egységre, organikus kapcsolatra törekvő megfontolás. Ki ne ismerné Kempis Krisztus követése című művét? „Aki engem követ, nem jár sötétségben - mondja az Úr. Krisztus szava ez: arra int, hogy az ő életét és erkölcsét kövessük...” (I/1). Erre a buzgalomra akartak és akarnak épülni a szerzetesrendek, erre hivatkoznak a nőtlenségi fogadalmat kívánó, papságra vonatkozó kánonjogi tételek. (1041/3). A „ki a keresztény?” - kérdésre a legközérthetőbb válasz: „Aki magáénak vallja Jézus személyét és ügyét.” (H. Küng). Kifejti tételét: „Aki a mai világban is Jézus Krisztust követi, úgy, hogy olyan igaz emberként él, cselekszik, szenved és hal meg, akit jóban, rosszban, életében és halálában mindig Isten hordoz a tenyerén.” (Küng: Ki a keresztény 3.). A radikális Jézust követést kifejtő Bulányi György Schp a Jézussal való lét-, magatartás- és sorsazonosságot fogalmazza meg (Merre menjek? 99-100.o). Világos és egy irányú biztatás: a jézusi tájékozódású ember a Mester mindenben való követésére teszi rá az életét. A tények azonban elgondolkodásra készítenek. Az élet, vagyis a jézusi eszmény megvalósításának mindennapi igyekezete, az élet földi kibontakozásának életformái, az ember karaktere, kora, kultúrája sok 59 esetben eltér Jézus konkrét, személyes életalakításától. Most nem az ember szóval, tettel és mulasztással elkövethető bűneiről beszélünk. A Jézus Istenének tetszeni akaró életalakításokról van szó! Az evangéliumok és a szent hagyomány Jézustól, Jézusról megőrzött értékszéméletnek megvalósítása a téma. Az alapító, az elindító, a szóban és tettben, összememberiség léptékben nézve is egedül állóan, kiemelkedően példamutató Názáreti Jézus, hogyan realizálódik azok életében, akik családosak, munkaviszonyban élnek, lebetegednek és megöregszenek és számtalan emberi korlással küzdve igyekeznek Isten Országára megjelenítésére a földön?

1./ Jézus egyénisége, karaktere leírható. Megnyilatkozásaiban ott a gyengédség és ott a gorombaság: a kiszolgáltatott és sodródó embereken „megesett a szíve”, máskor pedig igencsak leszidja környezetét, a „gonosz és hűtlen” nemzedéket (Máté 12,39). Hol prófétai keménységgel realista, hol könnyekre fakadó, érzékenyülő ember. Hol rendre utasító (Péter), hol magához ölelő (János). Voltak, akik

érzelmileg baráti közelségben voltak vele (Lázárék). Voltak, akiket nehezen viselt el, „meddig tűrjelek titeket”, mármint pont egy segítséget kérő társaságot, az epilepsziás fiú körülíket (Márk 9,14). Érzelmekben sokszor olyan volt, mint egy *szangvinikus* ember: jó kedvű (falánk és borissza), magabiztos szóban és tettekben, igazi társasági ember, aki kapcsolatépítésekben hirdeti tanítását. Jellemző volt reá a *kolerikus* karakter megfontoltsága is: erős temperamentum, vezető jellem, aki köré gyűlnek az emberek (nem csak haszon reményében), célra törő és önálló, aki a maga meggyőződését tartja a legjobbnak, robbanékony, aki nem fojtja el indulatait, ugyanakkor szeret egyedül is lenni, elvonulni. *Flegmatikus* tulajdonságok is felismerhetőek: kedves társalgó (szamáriai asszony), szimpatikusan nyitott (meghívja az érdeklődő fiúkat lakására), teher alatt nő a személyisége, gondolati és praktikus dolgokban (tömegpasztorációtól a kisközösség felé). Érzelmei sosem meddők, mindig valamilyen tett fakad belőlük. Bedühödik és gyógyít (Márk 1,41), kifakad és oktatásba csap át (Márk 7,18), sajnálkozásból kenyér és hal elosztás lesz (Márk 8,2). A *melankólikus* alkat tulajdonságai is felismerhetőek nála. Zárkóztan elvonul, mikor alaposan meg kell fontolnia, át kell imádkoznia valamit (tanítványok kiválasztása, királlyá választási kísértés után). Érdekes, hogy nem szorgalmazza a közösségi imát, úgy kell kikönyörögni tőle a Miatyánkot. Befelé fordulása célirányos, a küldetése jobb teljesítéséért van („40 napos” elvonulása). Nem érdekli csak az, ami küldetéséhez tartozik („Mit használ az embernek, ha...”). Nem megalkuvó, még akkor sem, ha konfliktusait csökkentené vele (szombati provokatív gyógyításai). Drámaian hűséges elveihez (Getszemani kerti öröklődése). Személyisége Indiában a szanjaszi (vándorprédikátor), guru (természetfölötti bölcs) és a jogi (titokzatos erők birtokosa) egy személyben meglévő csodája. Íme, akit követnünk kellene.

Ahány ember, annyi egyéniség (individuum). Mint az újjlenyomataink. Egymásra figyelő és egymástól tanulni akaró lehetőségeinket meghatározza a magunk adottságainak csokra. Jézust követni akarásra is igaz ez. Majmolás? Utánzás? Követés? *Majmolás* az, ami szolgálai utánzást, érzelmi és felületes követni akarást jelent. Személyes megfontolás nélküli odakapaszkodás, sodródás és ebből fakadó felelősség áthárítás. A Jézusra, a kultusz eszközeivel figyelő, és őt újra megjeleníteni akaró lelkesítések számosan így imádják a Názáretit, aki megváltott, aki üdvözít, aki megold helyettem is lényeges dolgokat. *Utánzás* az, ami a gyermek személyiségfejlődésének döntő tényezője. Eltanul magatartásokat, elles szokásokat, átvesz megoldásokat.

Ez az életének meghatározó fejlődési folyamata. Személyisége alakulásával választ, dönt, hogy mit, mikor, hogyan és mennyire vesz át valamit másoktól. Jézust utánzó jelenségek nem Jézus karakterére vonatkoznak.

Gyakorlatiasak, mert egy adott élethelyzetre, mely Jézus életében is volt, alkalmazza azt, amit a Mester is alkalmazott. Az „utánzás nem csak majom szokás”, hanem fontos és praktikus emberi szokás is. A *követés* a Jézus nyomában járást, tetteinek utánzását, megfontoltan való beépítését jelenti a követő életébe. Példaképként feltekint Jézusra. Amiben tudja követi, amiben nem, azt lelkeségével megmagyarázza: bűnös vagyok, gyenge vagyok, véges ember vagyok... A követésbeli hiányosságok legegyszerűbb menekülési útja, hogy Jézust istenként tisztelve elhangzik: „hát neki sikerült, hiszen Isten Fia volt”. Nem lenne tisztább beszéd, ha tudomásul vennénk, hogy Jézus személyisége nem koppintható le egy az egyben? A tisztelet és szeretet reális kifejezése minden Jézushoz igazodni akaró ember életében az lehetne igazán kifejező, hogy Jézus értékszemléletét alapként használva (Igazság), személyisége példáit ismerve és figyelve (Út)), kialakítja mindenki a maga egyénisége szerinti életvitelét (Élet).

2./ Közösségépítés. Jézus tartalmi örökségének tekintjük a szeretet fogalmának adásra, szolgálatra és békességeremtésre való küldetését. Formai örökségének tekinthetjük a kisközösséget, az egy családi asztal körül leültethető létszámú emberek társaságát. Igen, de Jézus nem ilyen meghatározható kapcsolat-rendszerben élt. Próbált koncentrikus körökben gondolkodni és működni, Izrael házának elveszett juhaihoz fordult elsősorban. Sikertelenségei és a kapcsolataiból adódó sokféle nyitott ember hatásai rugalmasságot hoztak pasztorációjába. Tanítványi köréről tudjuk, hogy az izraeli küldetés jelképének is tekinthető „tizenkettő” az a kör, akik együtt „vándoroltak” vele. A „hetvenkettő” tág köre inkább szimbolikus, az emberiség teljességére utaló héber megfogalmazás. Jézus vándortanítói életformájában vándortanítványi kör lett a jellemző. Olyan „kommuna” volt, tartós élet-, és vagyonszösség nélkül, mely nem állította elő az élet anyagi feltételeit, nem rendelkezett érdemi közös vagyonnal, „csak” sülve-főve együtt voltak bizonyos ideig. Nem ültek, heveredtek mindig egy asztalhoz, legfeljebb vendégségben. Leheveredtek ott, ahol éppen voltak, Getszemani és egyéb kertekben, ott, ahol befogadták őket. Olyan kisközösség volt ez, melyen túl is voltak jelentős tanítványi kapcsolatai Jézusnak. Voltak igen jó barátai, kikkel nincs kisközösségben (Lázárék), voltak jó módúak és vezető

rétegbeliek is (Arimateai József, leprás Simon, utolsó vacsora helyszínének tulajdonosa...). Tanítványi körébe tartoznak nők (!), akik „lábaihoz ülve” rendszeres hallgatói voltak. Jézus ugyanis személyekben gondolkodott és így is működött. Tanítványai a Mester végleges eltávozásával még együtt működnek egy darabig, de hamarosan szétszóródnak és csak a hagyomány őrzött meg legendákat, történeteket arról, hogy merre is jártak és mit is csináltak, mi lett a sorsuk. Akkor hol itt a kisközösségi formai örökség? Itt, bennünk és közöttünk. A tartalom és a küldetés szükségszerűen kiforrta ezt a formát. A jézusi tájékozódás hatékony eszköze a személyességre épülő kapcsolat. Ma, ebben a diabolizáló (szétdobáló) világban ez különösen fontos számunkra. Bulányi atyánk mindig nehezményezte, hogy csak összejáró és nem kommunális közösségben élünk. Igen, mi összejárunk, rendszeresen, meghatározott céllal. Jézus pedig, humorosan fogalmazva, mászkáló közösségben élt. Jézus tekintélye egyértelmű a maga körében, Mester volt, aki fiacskáimnak is mondta tanítványait. Úrnak is mondták övéi is, hiszen komoly elvárásai voltak és számon is kérte azokat, mint a személyes elgondolkozást (tisztá és tisztátalan), megértésre törekvést („kenyérszaporítás”), a tapasztalatra épülő bizalmat (vihar). Próbaútra küld és kiértékel. Meghatározó karizmatikus vezető. Közöttünk a vezető is megvárja, amíg a közösségben rá kerül a sor és akkor szól. Közöttünk nem elvárások, hanem illemszabályok vannak, hogy mindenki megélhesse személyes szabadságának és döntésének felelősségét és örömét. Az evangéliumokban a „tanítvány” fogalma 234-szer, az „Isten Országá” 126-szor szerepel Jézus ajkán, mint számára a legfontosabb fogalmak. Mi Jézus tanítványának szeretnénk tudni magunkat és nem a közösségvezetők tanítványainak. Humorosan szólva: Bandi közössége nem banditák, Náci közössége nem nácik. Az Ország építése, mint eszmény van bennünk és életünk ennek szerény részecskéit tudja csak felmutatni. Ennyi jóra törekvő, időt, energiát, javakat erre így, és ennyit áldozó embertől csak ennyi telik. Ilyen az ember... Az évtizedek folyamán mutatkozó tények szerénnyé fogalmazzák bennünk küldetésünk evilági hatékonyságának lehetőségét. Világmegváltó, emberiséget megtérítő tervek, álmok az „első szerelem” szülőttei. A realitások az évek során inkább kitarásra, hűséges igyekezetre készítenek. A megélés határai, korlátai mégsem jelenthetnek belefáradó feladást. Az immanens remény célparacs, mely a törekvés irányát jelenti. A mi törekvésünk, igyekezetünk teljesítési parancs, mely a mindennapokban való elvszerű helytállást jelenti. Hatékonyságunk felettébb hasonló Jézuséhoz, aki bizony minden volt, csak sikeres mozgalmi alapító nem. A vele való közösségvállalásunk

megerősíthet abban, hogy Jézus Országá a mi Országunk is, és nem ebből a világból való.

3./ Gyógyítások, csodák. Bizonyára nem vagyok egyedül azzal a kérdéssel, hogy a keresztény történelemben annyi Jézust követni akaró, jóra törekvő és gyümölcsöt is hozó ember élt, és ezek mindegyike, vagy legalábbis többsége, miért nem tudott „csodás” dolgokat tenni gyógyításban, segítségben? Jézus terapeuta is volt. Előtte is, az életében és utána is számos terapeuta élt és működött. Ki ne gondolna tisztelettel a görög gyógyászat nagyjaira, Hérakleidészre, Hippokratészre, Gorgiaszra, Demokritoszra? A kínai Cho Chiju Kei (Kr. u. 200), Galénosz a római császárság (Kr. u. 130-) híressége és a modern orvostudomány számtalan egyénisége milyen hősies küzdelmet folytatott és folytat egészségünkért. Ezek sorában lenne Jézus? Nem. A Jézushoz közelebb álló biblikus egyéniségekre gondolva megállapíthatjuk, hogy mindig Isten (Jahve) az, aki gyógyít. Az ember eszköz ebben. (2Móz 15,26; Ozeás 6,1). Ima, bűnbánat, megtérés a gyógyulás előfeltétele (Jer 3,22; Oz 14,5). A próféta a leghatékonyabb eszköz (2Kir 20,5), Ezekiel, Zakariás, Izaiás (Iz 6,7) és a többiek is végbevitték rendkívüli tetteket, de mindig annak tudatában, hogy Isten teszi azokat általuk. A majdani messiás egyik őt igazoló ismérve a csodás gyógyítások (Iz 6,7) lesznek. Ez az erős meggyőződés bizonyára belejátszik abba, hogy Jézus terapikus tetteit annak megfelelően hagyományozták át, hogy azokkal is messiási mivoltát igazolják. Ezek szerint nincs is mit problémáznunk azon, hogy miért nem tudunk mi is ilyen rendkívüli jöttöket csinálni. Nem mi vagyunk a messiások. Csakhogy az újszövetségi anyagok és az ősegyház kezdeti gyakorlata mást mutat. Ilyen és olyan csodajelek fogják kísérni a tanítványokat, konkrét gyógyításokat is igyekeznek leírni. Vagyis úgy látszik, hogy folytatni akarják a jézusi gyakorlatot. Ez azonban hamarosan elsovad. Megmarad az olajjal megkenés terapikus gesztusa (betegek kenete). Megmarad a bizonyító csoda hite, pl. a szentté avatások során Isten igazolható csodajellel kell, hogy hitelesítse az adott személy Istennek tetsző életét, halála utáni üdvösségét. Az újszövetségi hagyományban tehát folytatódik az Ószövetségben vallott „Isten teszi általunk” elve. Lehetséges, hogy Jézus gyógyító „csodái” nem követendők és nem követhetők? Aki csodabizonyítékban gondolkodik, annak azért nem; aki ezeket legendaképződményeknek gondolja, annak azért nem. Nem tudom követni Jézust, mint csodás terapeutát. Magyarázatok tudok mondani. Ezekben sokat segít, ha Jézus „csodáit” inkább sajátosan ránk hagyományozott eseményeknek gondolom. Mára a terápiáknak számtalan formáját ismerhetjük és gyakorolhatjuk: művészetterápia, pszichoterápia, állati

terápia, foglalkozási terápia... Keleti misztikák nyugatiasított változatainak is virágkorát éljük. Az ember segíteni akar a bajokon, és ha ehhez még jó megélhetés is társul, akkor miért ne? Jézus, az ingyenesen gyógyító, abban követendő számomra, hogy a jótetteknek ingyeneseknek illik lenniük. Másik fontos irányulás, hogy Jézus Istenének földi megjelenítése a Jézust követők élete révén realizálódik. Minél közelebb áll hozzám a történeti Jézus személye, annál inkább átélhetem a vele való együttműködés küldetését, hiszen mindannyian Jézus Istenének Országát akarjuk megjeleníteni. Az ő Istene nem a kiváltságokra építő, nem a csodás varázslatokat általunk is produkáltató Isten. Hálás vagyok, hogy nem csodás terapeutaként kell élnem ahhoz, hogy hitelesen élhessek. Mennyi eltévelyedéstől ment meg ez! Amint Jézus királlyá koronázási veszélye is a népszerű, karizmatikus Jézusnak szólt, mint politikai hatalmi kísértés. A csodatevés különlegességének emberi pózai, az egyéni népszerűség személyiségtorzító hatásai, mind-mind egy olyan istenképre épülnének, amely idegen Jézustól. A követés annyit jelent, hogy nekem kell Jézus arcát (értékrendjét) megjelenítenem a földön.

4./ Házasság, család, rokonság, Jézusra figyelve. Jelen ismereteink szerint Jézus nem házasodott meg, nem voltak gyermekei, rokon kapcsolatait nem vette figyelembe, csak akkor, ha követője lett közülük valaki. Nem tudunk betegségeiről, nem öregedett meg, az évtizedek során nem sokat változtak emberi kapcsolatai, melyek rajta is változtattak volna. Az ő életalakításának konkrét megnyilvánulásaiban nem tudom követni. Megkérdezhetem, hogy ebben, vagy abban a helyzetben mit mondott, cselekedett volna. A válasz a bennem kialakult Jézus-kép alapján születik meg bennem és általam. Elgondolkodom, hogy a 12 éves Jézus templomi elkeveredésének helyzetében felelős szülőként meghatódtam volna-e a fiú öntudatos kioktató szövegén? Vagy inkább fülön fogtam volna? Felnövekedve Jézus nem mondható nazirnak a szó ószövetségi értelmében (vö. 4Moz.6,1-). A dogmatikák értelmében semmi különössé nem tette magát, de olyan jelenség volt az emberiség ismert történelmében, mely egyedül álló. Egyetemesen emberi érvényességű tanítása és példája még a rá hivatkozó vallások behatároló sajátosságai ellenére is nyilvánvaló. Mind emellett ki kell mondanom, hogy életalakítása számomra konkrétságában nem követhető. A nőtlensége, a házasság nélküli életformája az ő sajátos küldetésstudatának következménye. Karizmatikus egyéniség, szent „EGY-ügyű” elkötelezettséggel. Valakik képesek erre, valakik képessé válhatnak erre. Elgondolkodtató Mária Magdolnával való kapcsolata, miként szt. Ferenc szt. Klárához való viszonya is. Az én

döntésem, a hitvestársi kapcsolat melletti döntés volt. Ez az emberiség többségének döntése, a természetes Istennek tetszeni akaró élet melletti döntés, mely a Teremtőtől belénk ojtott lét- és fajfenntartási ösztönre épül. A rendkívüli és a rendes életalakítás nem egymással szemben kell, hogy álljon, hanem egymásra kell hogy épüljön. A minőségi hitvestársi kapcsolatban sajátosan megélhetőek a jézusi elvek. A cölibátushoz kapcsolni az áldozópapság szentségét és ezzel kialakítani két egymást kizáró szentséget (papság és házasság) a katolikus jelenlegi gyakorlatban, hát ez finoman fogalmazva is jézusidegen. Jézus elindított valamit, megalapozott valamit, amit ő Isten Országának mondott már itt a földön is. Mi, követői, meg kell, hogy éljük ezt az alapítói értéket. Alapító és megélők találkoznak. Organikus egységben kell lenniük. A szőlőtő és a termésre hivatott vesszők egymás nélkül értéktelenek. A vesszők nélküli tőke szép száraz dísz lehet a falon, a vesszők venyigeként eléghetnek az élet sütögető haszonelvőségében. Gyermekkoromban mifelénk, a tanyán, minden háznál kellett lennie szőlőnek: a nyomorúság elleni tiltakozásul (ünnepi borital), a gazda minőségi gazdálkodásának jeléül. A vesszők termésre voltak metszve (kacs a felesleges oldalhajtás), a tőkék takarással, trágyázással, kapálással, tisztítással kaptak kezelést. Felismerhetőek Jézus életében a mennyei Atya tőke gondozásai. Felismerhetőnek kell lenniük a vesszők önnevelési igyekezetei. Nem a tőkét követem, de belőle élek. Nem a tőkét utánzom, hanem a magam lelkiismerete és lehetőségeim szerint döntök és cselekszem. Tény, hogy a termés tőke-azonos: az otellóról nem terem muskotály. Felelősségem át nem ruházható. Az alapítóval való harmóniában levés létkérdés.

5./ Megélhetés. Valamiből élni is kell ezen a földön. Jézus is élt, anélkül, hogy foglalkozását folytatta volna, anélkül, hogy bérből, fizetésből, vagy valamiféle honoráriumából oldotta volna meg. Mint terapeuta, ingyen gyógyított. Mint rabbi, ingyen tanított. Mint vándortanító adományokból tartotta fenn magát. Jó, hogy akkor is volt valakikben adományozó lelkiület, amint ezt a jómódú hivatalnok, Kuza feleségének példája mutatja. Zsuzsanna és még néhány hölgy anyagilag támogatta Jézust és a mozgalmát. Ezek elfogadásának természetes alapja, hogy „megérdemli a munkás a maga bérét”. Vándortanítónak is van otthona, Názáretben, később Kafarnaumban. A legtöbb időt a Genezáreti tónál és Kafarnaumban töltik. Miből él? Valószínűleg adományokból. Erre a részletes választ nem hagyományozták ránk. Tény, hogy sajátos élete nem az én, nem az átlagember élete. Mi építkezünk, lakást veszünk, bérlünk, vagyis otthont teremtünk. Munkával, pénzzel, kaláka segítségekkel. A

mindennapi kenyeret alapvetően nem adományokból, hanem fizetésből, az anyagiakkal való törődésből teremjük elő. Olyan döntéseket, olyan hibázási lehetőségeket is jelentenek ezek, melyek Jézus életében nem voltak. Nem tudok ellesni tőle konkrétumokat. Eltanulni viszont tudok alapelveket, melyek az anyagiakat is helyükre teszik (ne aggodalmaskodjatok, mammont ne szolgáljátok). Az alapító irányt mutat, a megélő megvalósít. Tény, hogy az élet komoly idő és energia igényű vállalkozás. Jézusnak nem kellett idő- és pénzszámolást végeznie, hogy tartsa magát az elveihez. Nekünk időnként kell. Neki nem kellett lelkiismeret vizsgálattal rendbe tenni bűneit, melyek a helytelen magatartásból adódtak volna a gondban levések miatt. Még annyi idő sem adatott neki itt a földön, hogy nagyokat hibázhasson. Az „első szerelem” lendületével vette az akadályokat. Miként a magunk módján mi is a kezdetek kezdetén. Akik viszont önmagukon kívüli emberi kapcsolatokra egzisztenciálisan is elköteleződnek, azoknak bizony biztosítani kell szeretteik, családjuk megélhetését. Állapotbeli kötelesség teljesítése az együtt élés alapja. Ez lét-kérdés és számos bűnre is vezető alkalom. A természetes életforma sokkal összetettebb, mint egy karizmatikus életvitel. Amikor a papi nőtlenség helyett a házasság és a nagycsalád mellett döntöttem, átélhettem, hogy sok szempontból a nehezebbet választottam. Ez nem önsajnálati sóhajtozás, hanem egzisztenciális és küldetéseljesítési valóság, idő, pénz, energiagazdálkodási tény. A megélhetés szükségszerűen kiszolgáltatottá is tesz, akkor is, ha a munkaköri leírás aláírása előtt szabadon (szabadon?) dönthetek. Jézustól megtanulhatom, hogy mi végre vagyok a világon. Az élet pedig megtanít arra, hogy hogyan éljem meg jézusian azt, amiért megszülettem.

Milyen jó lett volna, ha Jézus is alkalmazott volna valakit, aki leírja a dolgokat, mint Pál Lukácsot, Péter Márkot. Jó lett volna? Lehetséges, hogy Jézusnak elege volt a zsidó 365 parancsos és tiltásos összeállításból is. Lehet, hogy az iszlám mindenre kiterjedő szabályozási formája, a saria jellegű szabályozó írás elkészítése sem merült fel benne? Valószínű, hogy inkább ránk akarta bízni a személyes kutatás, belátás és döntés feladatát. Amit az ősegyház a Szentlélek munkálkodásának mondott: „Úgy tetszett a Szentléleknek és nekünk...”(Apcsel 15,28). Vagyis amiben egyet értettek, az Isten Lelke szerinti volt. Akkor is, ha nem volt betartható a döntésük (jeruzsálemi zsinat). Bizony sokszor gondoltam ezekre, mikor vizsgáznom kellett talpraesettségből, hogy mi az, ami még megengedhető, mi az, ami huncutság, mi minősül betyárságnak és mi az, ami már gazemberség. Támaszként adatott a jézusi tájékozódású testvérbarátok köre, kik hasonló kihívásokra maguk is

jó választ kerestek. Így volt, van és lesz velünk is a Lélek. Jézusi tájékozódású életünkben egymás bölcsességére és irgalmára szorulunk.

Felhasznált szakirodalom: Kempis Tamás: Krisztus követése Ecclesia 1976.

Hans Küng: Ki a kersztény? Verlag Eola 1975.

Bulányi György: Merre menjek? Bokorliget 1995.

Gromon András: Isten országa rajtatok áll, vagy bukik. Elpidia 2016 Gromon András: Ki dobja az első követ? Elpidia 1999

Hanna Wolf: Jézus a férfi. Érted Vagyok 2018

Hanna Wolf: Az egyetemes Jézus. Elpidia 1997

Nyíri Tamás: Ki ez az ember? Szt István Társulat 1976 A

Ibert Nolan: A kereszténység előtti Jézus Pantheon 1996.

GROMON ANDRÁS

JÉZUS REAGÁLÁSAI KIMONDATLAN INFORMÁCIÓKRA

Úgy tűnik, Jézus rendelkezett egy önmagában véve nem rendkívüli, de őrá sajátosan jellemző képességgel, nevezetesen azzal, hogy képes volt felismerni bizonyos jelenségek szavakban meg nem fogalmazott üzenetét, és aztán szavakkal – és esetleg valamilyen tettel is – reagált arra.

Ez a képessége többé-kevésbé egyértelműen jelenik meg a felsorolt esetekben. Lehetséges persze, hogy ezt bizonyos esetekben csak én vettem bele a szóban forgó evangéliumi leírásba, de talán mégsem fölösleges fölfigyelni Jézusnak erre a tulajdonságára. Mindenesetre legalábbis az első három márki és az utolsó lukácsi eset világosan szemlélteti az előző bekezdésben megfogalmazott állítást.

Márk

2,3-5: Ekkor emberek érkeztek, és egy bénát vittek hozzá... Mivel a tömeg miatt nem tudtak odajutni hozzá, a tetőt bontották meg, pontosan ott, ahol Jézus volt, és miután feltépték azt, leeresztették a hordágyat, amelyen a béna feküdt. Bizalmukat látva Jézus így szólt a bénához: „Gyermekek, Isten megbocsátja bűneidet.”

Felszínes ránézésre logikátlannak és ezért érthetetlennek tűnik, hogy a béna és kísérői gyógyítási igényét látva Jézus miért a béna *bűneiről* és Isten *megbocsátásáról* beszél. Pedig voltaképpen egyszerű és logikus a viselkedése: Akkoriban ugyanis úgy gondolták – manapság nem? –, hogy a betegség Isten büntetése az illető vagy elődei (nyilvánvaló vagy titkos) bűneiért (ld. Jn 9,2-3!). Tehát arról van szó, hogy Jézus finom érzékkel megérzi a beteg – *szavakban ki nem fejezett* – félelmét (valamely elhallgatott vagy csak benne konkrétan nem tudatos bűne miatt), amely fizikailag is megbénította; kijelentése tehát azt jelenti: „Betegségednek semmi köze a bűneidhez. Isten nem fizet betegséggel a bűnökért, hanem megbocsátja a bűnöket, mégpedig ingyen!” (Ez a kijelentése aztán feloldhatja bénulást eredményező szorongást, és ezzel a beteg meggyógyulását eredményezheti.)

2,6-9: Ült ott néhány írástudó is, akik ezt fontolgatták szívükben: „Ki ez, hogy így mer beszélni? Istent gyalázza! Mert ki képes megbocsátani a bűnöket, ha nem egyedül Isten?” Jézus ... rögtön felismerte, hogy ezeket fontolgtatják magukban, ezért ezt mondta nekik: „*Miért fontolgtatjátok ezeket szívetekben? Mi könnyebb? Azt mondani a bénának: Isten megbocsátja bűneidet!, vagy azt mondani: Állj fel, fogd hordágyadat, és járkálj!?*”

Itt is az a különös, hogy Jézus rögtön felismeri, hogy az írástudók mit fontolgtatnak a szívükben, azaz magukban, *anélkül hogy kimondanák* azt; persze ismerte a gondolkodásmódjukat, és ezért tudhatta, hogy a bénához intézett szavait („*Isten megbocsátja bűneidet*”) miért tartják Isten-gyalázásnak: felfogásuk szerint Jézus azt gyalázta, ami Istenben a legistenibb, vagyis hogy Isten abszolút *igazságosan* jutalmaz és büntet, s ettől csak ő maga térhet el *kegyelmi* aktusai révén, másfelől pedig csak az „általá felhatalmazott” személyek (az áldozatot bemutató papok vagy próféták) ismerhetik fel és jelenthetik ki, hogy adott esetben megbocsátott-e, vagy sem.

Jézus súlyosan ironikus kettős kérdése („Mi könnyebb? *Azt mondani...*, vagy *azt mondani...*”) teljesen logikus reagálás az írástudók *kimondatlan* vádjára, mert hiszen természetesen egyformán könnyű kimondani az egyik vagy a másik mondatot, csakhogy az írástudók még ezt a semmi fáradságot nem igénylő segítséget sem akarják megadni a bénának, nevezetesen hogy azt *mondják* neki: „Ne aggódj, Isten megbocsátja bűneidet, a bénaságod nem azok következménye!”, hanem azt akarják, hogy „érvényesüljön Isten igazságossága”: maradjon beteg, „elnyerve bűnei méltó büntetését”

3,1-4: Majd ismét bement a zsinagógába. Volt ott egy béna kezű ember. Figyelték őt, vajon meggyógyítja-e szombaton, hogy ha igen, akkor vádat emeljenek ellene. ... És ezt mondta nekik: „*Megengedett dolog-e szombaton jót tenni vagy rosszat tenni, életet megmenteni vagy megölni?*”

Természetesen a jelenlévők közül senkinek nem volt szüksége rendkívüli tudásra vagy érzékre ahhoz, hogy felismerje, miért figyelik Jézust a farizeusok, hiszen köztudott volt, hogy az ő szemükben a szombati gyógyítás a szombati nyugalom megszegésének, tehát súlyos törvénysértésnek számított. Mégis érdekes, hogy Jézus észreveszi a farizeusok *kimondatlan* vádját és szándékát, és bár éppen ezek kimondatlansága miatt nem volt válaszkényszerben, pontosan célba találva mégis reagál arra, ami ellenfeleiben lejátszódik: Óvodás korú gyermekek számára is könnyűszerrel megválaszolható kérdésével gondolkodásuk (konkrétan istenképük) átalakítására akarta ösztönözni ellenfeleit, mert őket is meg akarta gyógyítani, meg akarta menteni.

Egy másik ugyanilyen helyzetben nemcsak „elvi síkon” reagált a farizeusi *megfigyelésre*, hanem nagyon gyakorlatias kérdéssel akarta önvizsgálatra készíteni ellenfeleit (Lk 14,1-3): „*Ki az közületek, aki szombat napján [is] azonnal ki nem húzza fiát vagy akár csak az ökrét, ha az kútba esik?*”

10,32-34: Éppen úton voltak, fölmenőben Jeruzsálembe. Jézus előttük menőben volt, és ők elborzadtak, akik pedig még követték őket, féltek. Akkor ismét magához vette a Tizenkettőt, és elkezdte mondani nekik, mik fognak történni vele: „*Nézzétek csak! Fölmegyünk Jeruzsálembe, és ott az emberfiát Isten ki fogja szolgáltatni a főpapoknak és az írástudóknak, azok pedig halálra fogják ítélni, ... és meg fogják ölni, de három nap múltán újból talpra fog állni.*”

Az evangélista szövegéből nem derül ki, hogy a tanítványok mitől borzadtak el és mitől féltek, de eléggé nyilvánvalónak tűnik, hogy Jézusnak az az elszántsága rémítette meg őket, amellyel Jeruzsálem, „a végzete” felé haladt előttük, s ha tekintetbe vesszük messiási illúzióikat (Mk [8,29](#); [10,37](#)), nincs is mit csodálkoznunk rémületükön.

Feltételezhető, hogy a tanítványok szavakkal valóban *nem fogalmazták meg* súlyos rossz érzéseik okát, tartva Jézus határozott helyreigazításától – s ha így van, annál inkább megragadó, hogy Jézus mégis reagált a bennük zajló érzelmekre; hozzájuk intézett szavai, bármilyen fájdalmasak is, egyrészt ki akarják józanítani őket (hogy elszakadjanak messiási illúzióiktól), másrészt újbóli talpra állásának reményével bátorítani akarják őket.

Más kérdés, hogyan értette maga Jézus, és hogyan érthették a tanítványok a szóban forgó „talpra állást”, de Jézus későbbi nyilatkozata (Mk 14,28: „...*mihelyt Isten kihúzott engem a bajból, előttemek megyek majd vissza Galileába*”) arra utal, hogy ő mindenek ellenére bízott az események kedvező kimenetelében.

Lukács

7,12-14: Amikor egészen közel ért a város kapujához, íme, kifelé hoztak egy elhunytat, anyjának egyetlen fiát. Az anya özvegy volt, és a városból nagy létszámú tömeg volt vele. Amikor az Úr meglátta őt, megesejt rajta a szíve, és így szólt hozzá: „*Ne sírj!*” Majd odament, megérintette a nyitott koporsót, mire azok, akik vitték, megálltak. Aztán így szólt: „*Ifjú, neked mondom, kelj fel!*”

Ennek a történetnek legalább öt értelmezése lehetséges, egyik bonyolultabb, mint másik (Lukács-kommentáromban részletesen kifejtettem őket); mostani témakörünk persze csak akkor jöhet szóba, ha *feltételezzük*, hogy fia halálának tényén túl az özvegyet az a gondolat is bántotta, hogy ez a halál Isten büntetésének megnyilvánulása, akár a maga, akár fia bűnei miatt (vö. fönt Mk 2,3-5, ill. Jn 9,2-3).

Ebben az esetben azt is feltételezhetjük, hogy ismerve népe gondolkodásmódját, Jézus tudhatta vagy egyszerűen csak megérezhette, mi játszódik le az özvegyben, és annak *kimondatlan* lelkiállapotára reagálva lépett föl kezdeményezően, odament az özvegyhez, és biztatta: „Ne sírj!

11,37-41: Egy farizeus kérte, hogy étkezzen nála. Bement, és asztalhoz telepedett. A farizeus azonban elcsodálkozott, amikor meglátta, hogy étkezés előtt nem végezte el előbb a szertartásos mosakodást. Az Úr azonban így szólt hozzá: „*Ti farizeusok a pohár és a tál külsejét tisztogatjátok... Inkább adjátok oda a benne lévőket irgalmas adományként, és íme, rögtön minden tiszta lesz számotokra.*”

Nem tudhatjuk, hogy pontosan hogyan nyilvánult meg a farizeus elcsodálkozása, a szöveg alapján azonban feltételezhetjük, hogy *szavakban nem* fejezte ki; Jézus azonban érzékenyen reagált rá, és hozzá intézett szavaival konkrétan ahhoz szólt hozzá, ami a farizeust legbelül foglalkoztatta, vagyis a kultikus tisztaság témaköréhez; mondanivalója egyértelmű volt: A kultikus tisztaság nem használ semmit – csak az irgalom, a jóság gyakorlása tesz tisztává Isten szemében (vö. Mk [7,14-23](#)).

Mellesleg azt is megállapíthatjuk még, hogy Jézus „nem kímélte” vendéglátóit, akár farizeusok voltak, akár vámosok (ld. még Lk [7,40-43.47](#); [12,33-34](#); [14,12](#)), de

ez csak annyit jelent, hogy akár a farizeusoknak, akár a „vamosoknak és bűnösöknek” őszinte, vagyis kritikus barátjuk volt, és kritikájával erkölcsi-emberi jobbá válásukat akarta segíteni.

19,1-6: Bement Jerikóba, és áthaladt rajta. És íme, egy Zakeusnak nevezett férfi, aki a vámosok feje volt, és gazdag is, igyekezett meglátni Jézust, hogy ki és miféle lehet, a tömeg miatt azonban nem volt képes rá, mert kistermetű volt. Ezért előrefutott, és felmászott egy eperfügefára, hogy meglássa őt, mert arra kellett áthaladnia. Amikor Jézus odaért arra a helyre, feltekintett, és ezt mondta neki: „*Zakeus, sietve szállj le, mert ma a te házában kell megszállnom!*” Ő sietve leszállt, és örömmel vendégül látta.

Aligha kétséges, hogy Jézus környezetében már a Jerikóba történt bevonuláskor vagy kicsit később, a menet során szó esett Zakeusról mint a helyi vámosok fejeéről. A lényeg, hogy a fügefára felmászott Zakeusnak *szavakban meg nem fogalmazott*, mégis teljesen egyértelmű üzenete volt Jézus (és persze egész környezete) számára: „igyekezett meglátni őt, hogy ki és miféle lehet”. Jézus erre a kimondatlan, mégis teljesen egyértelmű vágyára-kívánságára reagált – nyilván azután, hogy környezete felvilágosította, ki van ott fán –, már azzal is hogy „feltekintett”, és még inkább azzal, hogy megszólította és szállást kért tőle.

Jézus viselkedésének és szavainak helyes megértése érdekében érdemes még tudatosítanunk, hogy az egész történet igazi logikája és tényleges értelme csak akkor tárul fel, ha felcseréljük a 8-9-10. v. sorrendjét, és a 8. verset a 9-10. után helyezük el.

Az olvasható 8-9-10-es sorrenddel ugyanis Lukács azt a benyomást kelti, hogy 1. jótetteinek felsorolásával Zakeus a zúgolódók szemrehányása ellen védekezik, mely szerint ő bűnös ember, 2. Jézus azért jutalmazza „üdvösséggel” Zakeust, mert már megtért. Vagyis ebben az esetben Zakeus megtérése az „üdvösség” elnyerésének *feltétele*.

Az események tényleges menete és *jézusi* teológiája azonban a 9-10-8-as verssorrend esetén derül ki: 1. Jézus semmilyen feltételt nem szabva felkínálja Zakeusnak a megmentést (és ezt demonstrálja is azzal, hogy szállásra tér be hozzá), 2. Zakeus örömeiben elhatározza, hogy megtér (és ezt demonstrálja is jóvátételi ígéreteivel). Vagyis ebben az esetben Zakeus megtérése az „üdvösség” ingyenes felkínálásának *következménye*.